

Groeiende verandering, veranderende groei

Meerjarenprogramma 2024-2027

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
De Natuur en Milieufederatie Groningen (NMG)	6
Missie.....	6
Kernwaarden	6
Visie	6
Ambitie 2035	8
Beknopte evaluatie van het Meerjarenprogramma 2020-2023	9
Visie NMG en brede welvaart.....	15
Brede welvaart in Groningen	15
<i>Groeiende verandering, veranderende groei</i>	15
Rollen van de Natuur en Milieufederatie Groningen	16
Maatschappelijke rol	16
Specifieke rollen	16
Positionering van de organisatie	17
Van achterban naar netwerk.....	17
Governance	18
Interne organisatie	18
De Natuur en Milieufederaties.....	19
Samenwerking.....	20
Meerjarenprogrammering 2024-2027	21
Programmalijn Natuurinclusieve energietransitie	22
Programmalijn Natuurinclusieve landbouw.....	23
Programmalijn Natuurlijke klimaatbuffers.....	24
Programmalijn Toekomstbestendige gebouwde omgeving	25
Programmalijn Kleine voetafdruk	27
Aardbevingsproblematiek Groningen	28
Niet meer doen	28
Juridische procedures.....	28

Veranderstrategie	29
De X-curve	29
Gezamenlijke veranderstrategie	30
Theory of Change (ToC)	31
Impactrapport	32
Basistaken	33
Ondersteuning & Ontwikkeling Netwerk	33
Beleidsbeïnvloeding & Belangenbehartiging	34
Pionieren & Projectontwikkeling.....	34
Campagnes & Communicatie	35
Overige activiteiten	36
Projecten	36
Opdrachten.....	36
Dienstverlening.....	36
Juridische procedures.....	37
Samenhang activiteiten en programmalijnen.....	37
Organisatieontwikkeling	38
Risicoparagraaf	38
Financiering	39
Meerjarenbegroting	39
BIJLAGE 1 Programmadoelen in relatie tot programmalijnen	40
BIJLAGE 2 Programmalijnen in relatie tot soorten activiteiten	41
BIJLAGE 3 Risicoprofiel	42
BIJLAGE 4 Meerjarenbegroting	44

Voorwoord

Dit Meerjarenprogramma ‘Groeïende verandering, veranderende groei’ voor de periode 2024-2027 is een uitvloeisel van de herijking van onze koers die we afgelopen jaar – met input van experts, ons netwerk, diverse stakeholders en de medewerkers van de Natuur en Milieufederatie Groningen (NMG) – hebben vormgegeven. Dit heeft niet geleid tot fundamenteel andere keuzes, maar wel tot een aanscherping en een poging meer samenhang te creëren. In het Meerjarenprogramma geeft de NMG richting aan voor het beleid en de programmering in de komende periode. Ook definiëren we enkele belangrijke uitgangspunten die ons doen en laten bepalen.

Het sleutelwoord in dit document is ‘transitie’: het duidt de transitie aan die wij in de samenleving willen bewerkstelligen, maar ook de transitie van de NMG: zowel in haar maatschappelijke context als in de wijze waarop ze is georganiseerd.

Als Natuur en Milieufederatie Groningen blijven we vier doelen nastreven:

- * Het herstel van de biodiversiteit
- * Het tegengaan van klimaatverandering
- * Het aanpassen aan de klimaatverandering
- * Een circulair gebruik van grondstoffen

Hierbij houden we rekening met het karakter van het Groninger landschap en de leefbaarheid.

Omdat in de Groninger maatschappij steeds meer oog is voor de vraagstukken waar de NMG voor staat, zijn er als gevolg hiervan een aantal transities in gang gezet. Als NMG willen wij in onze aanpak aansluiting zoeken bij deze transities. De voor de NMG belangrijkste transities in Groningen betreffen:

- Transitie van het energiesysteem
- Transitie van de landbouw
- Transitie van de industriële productie
- Transitie van de gebouwde omgeving
- Transitie in de ruimtelijke ordening

De NMG kenmerkt zich reeds sinds jaar en dag door haar integrale benadering van de thematiek. Veel onderwerpen raken meerdere doelen die de NMG nastreeft. In de maatschappelijke transities zie je dat terug. In onze programmering zullen we nadrukkelijker deze integrale aanpak onderstrepen. Dit geven we vorm door middel van de volgende vijf programmalijnen in Groningen:

- Natuurinclusieve energietransitie
- Natuurinclusieve landbouw
- Natuurlijke klimaatbuffers
- Toekomstbestendige gebouwde omgeving
- Verkleinen voetafdruk

Veel van deze programmalijnen hebben ook een ruimtelijke dimensie. De ruimtelijke claims zullen in Groningen alleen maar toenemen. Ook al ziet de rest van Nederland de provincie Groningen als een regio waar nog heel veel ruimte is: niets is minder waar, de ruimtelijke druk is hier net zo hoog als in de rest van Nederland. Om onze ruimtelijke inrichting toekomstbestendiger te maken kiezen wij

nadrukkelijk voor het uitgangspunt 'water en bodem zijn sturend'. Dat wil zeggen, dat we beter aansluiten bij de natuurlijke kwaliteiten van Groningen, deze worden gevormd door de aard van de bodem en ons watersysteem.

We hebben in Nederland en ook in Groningen een traditie van honderden jaren om het land en het water naar onze hand te zetten. De klimaatverandering en de druk op de milieukwaliteit en leefbaarheid laten zien dat dit niet langer een houdbaar uitgangspunt is.

Een ander belangrijk element is dat de gehele samenleving is gericht op groei. We weten echter al vijftig jaar dat groei niet oneindig kan zijn. Zeker omdat de hoeveelheid middelen gelimiteerd zijn. Er is maar één aarde!

Onze inspanningen zullen er ook op gericht zijn om anders tegen het begrip groei aan te kijken. De dominantie van het economisch denken bij groei moeten we doorbreken. Daarom zoeken wij nadrukkelijk verbinding met het begrip 'brede welvaart'.

Samengevat: wij zetten ons in voor een groeiende verandering en een veranderende groei.

Jan-Willem Lobeek,
Directeur-bestuurder Natuur en Milieufederatie Groningen

29 September 2023

De Natuur en Milieufederatie Groningen (NMG)

Missie

Een biodivers, klimaatbestendig en circulair Groningen, nu en in de toekomst. Dat is waar de NMG voor staat. Om dat te bereiken werken wij iedere dag samen met inwoners, kleine en grote maatschappelijke organisaties, bedrijven en overheden. We verbinden partijen met elkaar, reiken innovatieve oplossingen aan en oefenen vanuit de inhoud invloed uit op de maatschappelijke ontwikkelingen.

Kernwaarden

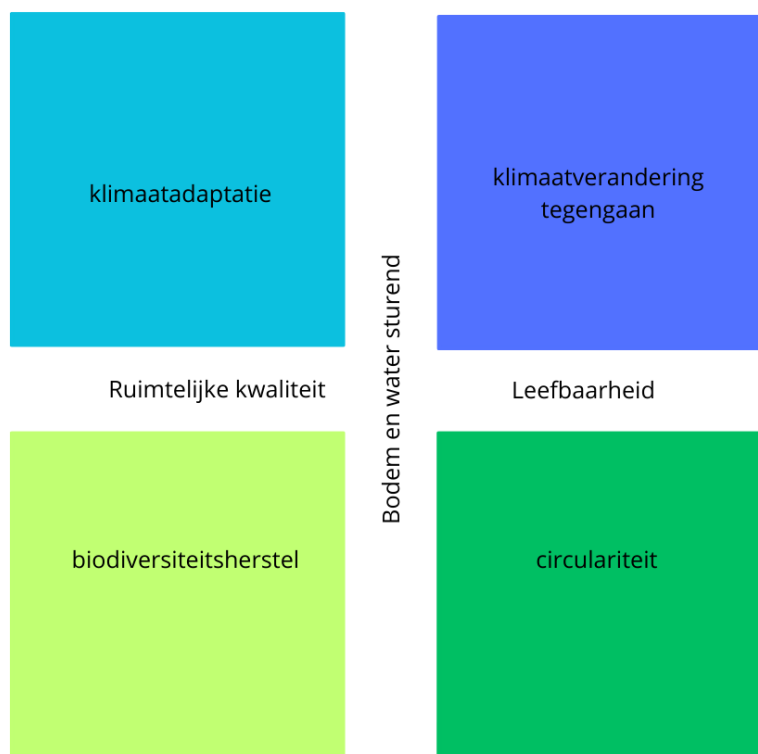
- **Maatschappelijk betrokken:** midden in de maatschappij en door middel van samenwerking gericht op het maatschappelijk belang;
- **Constructief:** werkwijze gebaseerd op feiten en gericht op dialoog en samenwerking;
- **Eigenwijs:** opvattingen op basis van de feiten en eigen kennisontwikkeling, ook als deze tegen de heersende publieke tendens ingaan.

Visie

Voor een volhoudbaar bestaan van mens en natuur zijn er op de middellange termijn vier grote kernopgaven in Groningen:

1. Het tegengaan van klimaatverandering.
2. Het omgaan met de gevolgen van klimaatverandering (klimaatadaptatie).
3. Het oplossen van de biodiversiteitscrisis.
4. Een circulair gebruik van grondstoffen.

Kernopgaven van de NMG

Om deze opgaven te voltooien zijn fundamentele keuzes nodig, die zullen leiden tot een transitie in de samenleving. De NMG wil aanjager zijn van deze transitie en ziet het als haar taak hiervoor draagvlak en een gevoel van urgentie te creëren met en voor al onze samenwerkingspartners.

De transities vragen ook om ruimte net als andere opgaven. De ruimtelijke claims zullen in Groningen alleen maar toenemen. Om onze ruimtelijke inrichting toekomstbestendiger te maken kiezen wij nadrukkelijk voor het uitgangspunt 'water en bodem zijn sturend'. Dat wil zeggen, dat we beter aansluiten bij de natuurlijke kwaliteiten van Groningen, deze worden gevormd door de aard van de bodem en ons watersysteem.

Omdat we maar één aarde hebben en daarmee onze middelen zijn gelimiteerd, zullen we ook onze voetafdruk moeten verkleinen. Dat vraagt een andere kijk op groei. Groei in productie en economische groei kent grenzen. Dat vraagt om een brede visie op groei. Wij omarmen het begrip 'brede welvaart'.

We werken vanuit onze kernwaarden (maatschappelijk betrokken, constructief en eigenwijs) en door te agenderen, te pionieren, de juiste randvoorwaarden te creëren en uiteindelijk door te verankeren. Met ons werk zorgen we ervoor dat duurzaam denken en doen een volwaardige plek krijgt bij iedereen. Ons uitgangspunt is dat iedereen in staat wordt gesteld invloed uit te oefenen op zijn directe omgeving. Dit alles onder het motto: Samen voor een mooi en duurzaam Groningen.

Ambitie 2035

De ambitie van de Natuur en Milieufederatie Groningen is om een bijdrage te leveren aan de volgende doelen voor het jaar 2035:

1. De provincie Groningen heeft in 2030 de klimaatdoelstelling van Parijs gehaald: dat wil zeggen een reductie van de CO₂-uitstoot van 49% ten opzichte van 1990. In 2035 is ondertussen het tempo opgevoerd om de doelstelling van 2050 van een reductie van 95% te halen. Daarbij stellen wij als doel om CO₂-uitstoot naar een niveau van netto 0 te brengen.
2. De ambitie is om in 2030 biodiversiteitsverlies in Nederland omgebogen te hebben naar biodiversiteitsherstel. In 2035 is het biodiversiteitsherstel overall in Groningen zichtbaar.
3. Het kabinet heeft als streefdoel geformuleerd om de ecologische voetafdruk van de Nederlandse consumptie te halveren in 2050. Wij vinden dat dit in Groningen al in 2040 moet zijn gerealiseerd.
4. Ook in 2040 is de ecologisch voetafdruk van het bedrijfsleven (inclusief landbouw) in Groningen gehalveerd ten opzichte van 2020.
5. De provincie Groningen is in 2050 volledig klimaatadaptief. Dat wil zeggen dat bij de ruimtelijke inrichting er voor mens en natuur een duurzaam perspectief is. Er is voldoende water aan de ene kant en aan de andere kant vormen water en hitte geen bedreiging.

Het Programma Versterken Biodiversiteit (in ontwikkeling) heeft als streefdoelen voor 2050 zowel een 100% doelbereik van de Vogel- en Habitatrichtlijn in Nederland, als een halvering van de ecologische voetafdruk, een en ander zoals aangekondigd in de Kamerbrief van 7 oktober 2019. Bij het realiseren van deze doelen houden wij nadrukkelijk rekening met het Groninger landschap als structurerend element. Wij zien het landschap als het platform waarbinnen alle maatschappelijke opgaven zullen moeten worden ingepast. Wij zoeken naar een gebiedsgerichte en integrale benadering opdat de inpassing recht doet aan de kernwaarden van het landschap en de leefbaarheid.

Deze randvoorwaarde en doelen staan niet los van elkaar. Wij zoeken hierbij naar de integraliteit omdat ze grotendeels ook in elkaar grijpen.

Beknopte evaluatie van het Meerjarenprogramma 2020-2023

Alvorens een blik naar de toekomst te richten is het van belang terug te kijken op de afgelopen periode. Aan de hand van ons Meerjarenprogramma 2020-2023 hebben we een beknopte evaluatie gemaakt waarin uiteindelijk niet alleen de opbrengsten, maar vooral de geleerde lessen centraal staan.

Het Meerjarenprogramma 2020-2023 kende een drietal programma's met daarbinnen programmalijnen.

Programma Klimaat en Energie:

- CO₂-reductie door energietransitie (duurzame opwekking)
- Warmtetransitie en energiebesparing
- Klimaatadaptatie

Programma Ecologie en Milieu:

- Herstel biodiversiteit
- Groen in de gebouwde omgeving
- Verbetering grond-, water- en luchtkwaliteit

Programma Duurzaam leven:

- Consuminderen
- Korte en duurzame voedselketens
- Duurzame mobiliteit

Een bijzondere periode:

De coronacrisis die twee jaar gedurende deze periode heeft gewoed, is van grote invloed geweest op de context waarbinnen en de condities waaronder wij moesten werken. Desondanks hebben wij ook belangrijke resultaten geboekt, waarvan de belangrijkste hieronder worden weergegeven.

Opbrengst Programma Klimaat en Energie

- CO₂-reductie door energietransitie (duurzame opwekking)
 - Vanuit de NMG hebben we ingezet op een actieve rol in de Regionale Energie Strategie. Dit is een belangrijk kader waarbinnen de duurzame opwekking moet worden geborgd. Het RES bod van 5,7 TWh dat door Groningen is gedaan, heeft de steun van de NMG. Daarnaast is er mede dankzij de NMG opgenomen in de RES dat natuur toegevoegd moet worden bij nieuwe zonne- en windparken. Ook schreven we aan een leidraad voor vergunningverleners hoe dit gerealiseerd kan worden.
 - Daarnaast hebben we, middels de mede door de NMG opgerichte coöperatieve ontwikkelaar Bronnen VanOns, geprobeerd lokaal eigenaarschap vorm te geven.

Inmiddels is er één zonnepark (in Pekela) in productie en zullen er drie volgen in 2024. Hoewel dit een mooi resultaat is, is ook gebleken dat het bedrijf Bronnen VanOns binnen de bestaande condities geen structurele basis kent. Voor het organiseren van lokaal eigenaarschap bij grootschalige opwek moeten in de toekomst andere wegen worden gevonden.

- Programma Energieparticipatie. Samen met de Groninger Energiekoepel (GrEK) en Grunneger Power hebben wij een programma ontwikkeld en in uitvoering, voor 50% gefinancierd vanuit het Nationaal Programma Groningen (NPG), dat moet leiden tot versterking van de lokale energiebeweging. In 2024 start de tweede programmaperiode van drie jaar, waarvoor het kaderdocument inmiddels voorligt aan het NPG.
- Warmtetransitie en energiebesparing
 - Via diverse projecten hebben wij op wijkniveau bijgedragen aan de bewustwording en uitvoering van energiebesparingsprojecten en warmtetransitieprojecten. Deze werden mede mogelijk gemaakt vanuit een landelijk project van de Natuur en Milieufederaties (NMF's) en anderzijds vanuit het Programma Energieparticipatie. De oorlog in de Oekraïne de enorme stijging van de energieprijzen heeft heel erg bijgedragen aan het gevoel van urgentie bij veel mensen.
- Klimaatadaptatie

De urgentie met betrekking tot klimaatadaptatie leek in Groningen laag, vandaar dat wij actiever zijn geworden op dit thema.

 - Wij hebben ons gericht op het beleidsniveau door het uitbrengen van een pamflet met een ruimtelijke visie op Groningen waarin water en bodem sturend zijn.
 - Voor onze achterban en ons netwerk hebben wij een symposium georganiseerd over dit thema.
 - We hebben een concrete aanpak uitgewerkt rondom veenoxidatie: Valuta voor Veen. Voor de uitwerking van deze aanpak zoeken wij gebieden waar wij deze aanpak in praktijk kunnen brengen.
 - We hebben een groep Klimaatambassadeurs in Groningen geformeerd die het belang van natuurlijke klimaatbuffers onder de aandacht brengen.
 - Via het Programma ED2050 werken wij aan 1) een klimaatbestendigere kustzone en 2) via het ophogen van landbouwgronden door middel van overtollig slib het mogelijk maken van een verhoging van het waterpeil en tegelijkertijd het tegengaan van veenoxidatie.

Geleerde lessen vanuit het programma Klimaat en Energie

- Blijkbaar is een forse financiële prikkel (=gestegen energieprijzen) nodig om de urgentie voor dit thema fors te verhogen.
- Energiearmoede of beperkte financiële armslag staat voor velen een handelingsperspectief in de weg en versterkt daardoor juist de energiearmoede.
- De lokale energiebeweging heeft moeite om haar bereik te vergroten, daarvoor is eerst een professionaliseringsslag nodig.

- 50% lokaal eigenaarschap is bij grote zonne- en/of windparken in de praktijk lastig te realiseren omdat bij lokale initiatieven zowel kennis, competenties als de mogelijkheid om de risico's te dragen ontbreken. Er moet dus vooral gestuurd worden op evenwaardige procesparticipatie.
- De snelheid van de ontwikkeling van de energie-infrastructuur lijkt het tempo van de energietransitie te bepalen.
- Onderwerpen als energietransitie en klimaatadaptie vragen ruimte en strijden daardoor in concurrentie met andere ruimtevragen als woningbouw, natuur en extensivering van de landbouw. Een integrale aanpak van deze onderwerpen is dan ook gewenst. Denken vanuit de natuur (of het natuurlijke systeem) kan daarbij een belangrijke oplossing zijn.

Opbrengst Programma Ecologie en Milieu

- **Herstel biodiversiteit**
 - Samen met alle private partners in het landelijk gebied (boeren, natuurorganisaties, terreinbeheerder) hebben wij in 2020 een manifest aangeboden die de Groningse invulling moet zijn van het Deltaplan Biodiversiteit. Hoewel dit goed werd ontvangen is hier, mede als gevolg van de stikstofcrisis en de boerenprotesten, tot op heden weinig mee gedaan.
 - Via laagdrempelige projecten, zoals Oerboeren van het Westerkwartier en Tour du Boer zijn veel mensen bereikt met kennis en dialoog over de toekomst van de landbouw.
 - Om boeren een concreet handelingsperspectief te geven om de biodiversiteit te verbeteren participeren wij in het project Agroforestry voor melkveehouders.
- **Groen in de gebouwde omgeving**
 - In het kader van het landelijke project Plan Boom organiseerden we samen met Landschapsbeheer Groningen in acht regio's de plantcampagne 'Bomen zijn Baas', waarbij we inheemse bomen en struiken met korting aanbieden aan inwoners in de regio's. 2024 is het laatste jaar en worden de campagnes afgerond.
 - We hebben ons ingezet voor natuurinclusief bouwen. Met name samen met de gemeente Groningen, welke een nieuwe richtlijn hierover had gemaakt. Samen met de gemeente Groningen hebben we de website natuurinclusiefgroningen.nl gebouwd, waarvoor we de content hebben geleverd.
 - Met diezelfde gemeente Groningen hebben we gedurende twee jaar in de clinch gelegen over de wijze van ontwikkelen van de nieuwe stadswijk De Suikerzijde. De wijze waarop daar met natuurwaarden werd omgesprongen, was volgens ons onjuist. Dit leidde tot een juridische procedure. Deze procedure hebben we – na een akkoord met de gemeente en de provincie over een alternatief plan - uiteindelijk gestaakt.
- **Verbetering grond-, water- en luchtkwaliteit**
 - Afgelopen jaren zijn wij actief betrokken geweest bij de vergunningverlening aan nieuwe bedrijven in de regio Delfzijl/Eemshaven. Een vroege participatie in zo'n proces heeft als voordeel dat er nog aanpassingen kunnen worden gedaan die leiden tot een lagere uitstoot van schadelijke stoffen.

- Er vindt een verschuiving plaats van de ‘klassieke’ milieueffecten als uitstoot van geluid, licht of schadelijke stoffen naar de meer systemische effecten. Waarbij er de laatste jaren natuurlijk wel veel aandacht was voor de CO2- en NOx-uitstoot. Wij hebben ons daarnaast hardgemaakt voor meer aandacht voor de impact van ontwikkelingen op het water-, bodem- of energiesysteem. Dit lijkt redelijk succesvol. Steeds meer overheden hebben oog voor deze negatieve effecten.
- Door onze participatie in enerzijds het samenwerkingsverband Economie en Ecologie in Balans en anderzijds aan de Industrietafel Noord-Nederland proberen we een positieve invloed uit te oefenen op de wijze van opereren van bedrijven. Helaas is er in het Eemsmondgebied van een balans tussen economie en ecologie nog geen sprake.

Geleerde lessen vanuit het programma Ecologie en Milieu

- Het politieke onvermogen om de stikstofcrisis die sinds 2019 urgent speelt op te lossen gijzelt het maatschappelijk debat rondom de transitie van de landbouw.
- De teruggang van biodiversiteit wint aan maatschappelijke aandacht, maar dreigt bij het minste of geringste in de politieke weging het van economische belangen te verliezen.
- Meer dan gewenst is de rechter nodig om de overheid zich te laten houden aan de belangen van natuur en natuurwaarden.
- Als gevolg van strengere milieunormen en de handhaving daarvan lijken vooral factoren als de uitstoot van schadelijke stoffen of geluid minder tot problemen te leiden.
- Waterkwaliteit en zoetwaterbeschikbaarheid (op systeemniveau) verdienen meer aandacht.
- Er is een onderschatting van de natuurwaarden in de gebouwde omgeving.
- Het deel van de landbouw dat moeite heeft met de noodzakelijke verandering is het best en meest hoorbaar, maar niet in de meerderheid.

Opbrengst Programma Duurzaam leven

In het algemeen gesteld heeft dit programmaonderdeel de minste progressie geboekt. Hier liggen een paar oorzaken aan ten grondslag. Allereerst is de maatschappelijke urgentie en dientengevolge de politieke aandacht voor dit thema beperkt. Hierdoor is het lastig voldoende middelen te vinden om projecten van te kunnen doen. Anderzijds heeft op dit thema de personele invulling veel discontinuïteit gekend.

- Consuminderen
 - Op bescheiden wijze hebben we door middel van kleine projecten hieraan invulling gegeven. Voorbeelden zijn de Oprijprijs en de Week van de Circulaire Economie.
- Korte en duurzame voedselketens
 - Via het programma Jong Leren Eten (samen met GGD Groningen), maar ook door middel van projecten als Receptenroutes en het Duurzaamheidsfestival, hebben we hier redelijk succesvol invulling aan gegeven.
- Duurzame mobiliteit
 - Door onze verbinding in de afgelopen jaren met Groningen Bereikbaar hebben wij het belang van OV en het verminderen van autogebruik kunnen borgen. Inmiddels is dit zo sterk binnen Groningen Bereikbaar en het reguliere beleid geborgd dat onze verbinding niet langer noodzakelijk is.

- Als lid van het OV-Consumentenplatform zijn wij vooral gevraagd om met de bril van verduurzaming hiernaar te kijken.

Geleerde lessen vanuit het programma Duurzaam Leven

- Circulariteit en circulaire economie staan maatschappelijk gezien nog laag op de urgentielijst. Er zijn op dit moment andere maatschappelijke vraagstukken die meer urgentie hebben (stikstof, klimaat).
- Circulariteit vraagt uiteindelijk om een ketenbenadering. Deze ketens overstijgen vaak de scope van de NMG (zowel geografisch als qua invloedssfeer).
- Het gaat uiteindelijk om een parallelle transitie van zowel de producent als de afnemer. Deze zitten in een soort catch-22-situatie (vicieuze cirkel).
- Er zijn veel bottom-up initiatieven, maar deze hebben professionele ondersteuning nodig. Hiervoor ontbreken financieringsmogelijkheden.
- Het is lastig focus te vinden in het grote thema circulariteit.
- Voor veel partijen ontbreekt de urgentie en/of noodzaak om hiermee bezig te zijn.

Aardbevingsdossier

Vanaf 2013, kort na de beving bij Huizinge, is de NMG nauw betrokken bij het aardbevingsdossier. Dit kende meerdere invalshoeken en valt daarom niet per se binnen één programmalijn.

- De aardbevingen worden veroorzaakt door een grootschalige industriële activiteit, namelijk de gaswinning. De aangerichte schade is ongekend groot. Het is daarom de meest schadelijke industriële activiteit in Groningen.
- Gaswinning is vanuit de optiek van tegengaan van verbranding van fossiele grondstoffen niet passend binnen een duurzaam energiesysteem.
- De aardbevingen als gevolg van de gaswinning tasten de leefbaarheid van het gebied aan.
- De gaswinning veroorzaakt ook bodemdaling hetgeen het landschap en de natuur aantast, bijvoorbeeld omdat gebieden door verzakking natter worden of omdat natuurlijke waterlopen anders komen te liggen.

Omdat de problematiek groot en complex is en de belangen groot zijn, heeft de NMG zich aangesloten bij het Groninger Gasberaad. Dit samenwerkingsverband van maatschappelijke organisaties is de afgelopen jaren buitengewoon succesvol geweest. Zowel in het benoemen en zichtbaar maken van de problemen als bij het meedenken over en het aanreiken van verbeteringen. Helaas werden verbeteringsuggesties regelmatig genegeerd. Sinds het aantreden van staatssecretaris Vijlbrief lijkt hierin een positieve kentering te zijn gekomen.

De verwachting is dat het na het afsluiten van de parlementaire enquête aardgaswinning Groningen de focus van het Gasberaad meer naar de toekomst gericht kan worden.

Overige lessen geleerd in de periode 2020-2023

- De onderwerpen waar de NMG zich mee bezighoudt komen steeds meer in het maatschappelijk middelpunt te staan. Dat is enerzijds te zien als een succes, maar hierdoor

komen er ook meer actoren die zich met deze onderwerpen bezighouden. Dit vraagt om goede afstemming om concurrentiegedrag te voorkomen.

- Steeds meer maatschappelijke groepen doen een beroep op de NMG als collectieve belangenbehartiger. Ondanks dat we geen enkele vorm van werving doen, willen steeds meer partijen zich bij de NMG aansluiten. Als NMG zijn we hier tot nu toe terughoudend in, omdat onze middelen niet meegroeien en we willen voorkomen dat we partijen teleurstellen.
- Bijna alle transities en opgaven hebben een ruimtelijke claim. Hierdoor neemt de ruimtelijke ordening een centrale positie in. Vaak ontbreekt echter een integrale afweging. De nieuwe Omgevingswet, waarop al wordt voorgesorteerd, gaat juist uit van het individuele initiatief. Dit roept spanningen op.
- Convenanten en vrijwillige afspraken worden uiteindelijk vaak niet nagekomen. Vaak omdat er financiële of economische belangen in het spel zijn. Dit dwingt de NMG om juridisch sluitende overeenkomsten te sluiten.
- De NMG is een kleine organisatie en hierdoor kwetsbaar. Niet alleen financieel kwetsbaar, maar ook op het vlak van personele continuïteit.
- De structurele financiering staat onder druk als gevolg van geen of te late indexering. Zowel de provinciale basissubsidie als de vaste bijdrage van de NPL is de afgelopen jaren niet meegegroeid met de inflatie. De dekking van de activiteiten neemt hierdoor af.

Visie NMG en brede welvaart

Tot voor kort werd in het maatschappelijk verkeer het begrip welvaart vereenzelvigd met inkomen of bruto binnenlands product. Daarbij waren we collectief gericht op het vergroten van deze welvaart. Dit economische groeidenken had tot gevolg dat andere maatschappelijke indicatoren minder aandacht kregen en vaak in het gedrang kwamen.

Steeds vaker wordt de vraag gesteld wat de grenzen zijn van dit ééndimensionaal denken in termen van economische groei. Dat roept de vraag op: zijn er grenzen aan de groei? In de afgelopen 50 jaar na het verschijnen van het rapport van de Club van Rome met dezelfde titel is hier vaak over gesproken, maar beperkt naar gehandeld.

Toch is er een maatschappelijke kentering waarneembaar die het begrip welvaart anders – breder – wil definiëren. Het begrip brede welvaart kijkt op een andere, nieuwe manier naar de samenleving: veel meer integraal, met oog voor alles wat voor onze inwoners van waarde is. Vragen als: hoe schoon is de lucht die we inademen, hoe gezond zijn we, hoe veilig voelen we ons en hoeveel vertrouwen hebben we in de overheid? Daarbij kijken we niet alleen naar het hier en nu, maar ook naar de gevolgen van ons handelen voor onze kinderen en kleinkinderen. Internationale consensus over het concept brede welvaart heeft geleid tot een internationale maatstaf om de brede welvaart te meten.

Brede welvaart in Groningen

Voor de NMG is het goed om te vernemen dat in Groningen de laatste jaren steeds meer aandacht is gekomen voor het begrip brede welvaart. Zo is het Sociaal Planbureau Groningen gestart met een Monitor Brede Welvaart waarin de verschillende aspecten hiervan worden belicht: welzijn, materiële welvaart, gezondheid, arbeid en vrije tijd, wonen, samenleving, veiligheid, milieu en bevolking. Maar ook in het recent verschenen hoofdlijnenakkoord 'Veur Mekoar' van het nieuwe provinciebestuur in Groningen is het begrip brede welvaart op veel plekken terug te vinden.

Het enthousiasme van de NMG voor het begrip brede welvaart is gelegen in het feit dat onze visie op een duurzame toekomst een-op-een past in deze wijze van kijken naar welvaart. Dan gaat het niet alleen om de economische indicatoren, maar juist ook om de impact op mens en milieu. En het gaat verder dan de waan van de dag, maar kijkt ook naar de toekomstbestendigheid van keuzes.

Voor de NMG is het denken in termen van brede welvaart essentieel om de juiste keuzes voor de toekomst te maken en de juiste transities in gang te zetten of te versnellen. Het plaatst ook de veel gehanteerde economische begrippen als 'haalbaar en betaalbaar', 'verdienvermogen' en 'wetten van de markt' in een ander daglicht.

Groeïende verandering, veranderende groei

De titel van dit meerjarenprogramma 'Groeïende verandering, veranderende groei' hint ook nadrukkelijk om op een andere manier naar het begrip 'groei' te kijken. Al was het maar dat we maar één aarde hebben en dat deze letterlijk grenzen stelt aan onze groei.

Rollen van de Natuur en Milieufederatie Groningen

Maatschappelijke rol

De NMG vertegenwoordigt een grote variëteit aan mensen en organisaties die meer dan gemiddeld omgevingsbewust zijn. Deze groep heeft gemeen dat zij opkomt voor een diversiteit aan belangen op het gebied van natuur, landschap, biodiversiteit en een duurzame omgang met onze aarde. Aangezien de natuur en het milieu geen stem en geen geldelijke middelen hebben, is het niet vanzelfsprekend dat deze belangen op goede wijze vertegenwoordigd worden. De NMG ziet dit onverminderd als haar taak.

Eenzijds willen wij de leden van ons netwerk ondersteunen bij hun activiteiten, anderzijds willen we hen helpen bij hun ontwikkeling. Daarbij verbinden we de leden van ons netwerk aan de politieke actualiteit en omgekeerd: als vertolker van de belangen van ons netwerk en haar doelen fungeren we als een luis in de pels waar het moet en als dialogopartner waar het kan.

Ten behoeve van onze doelen streven wij ernaar om pioniers te creëren of te identificeren die laten zien hoe de gedragsverandering vorm kan krijgen. Vanuit de pioniers ontwikkelen wij projecten die er toe moeten leiden dat deze verandering voor meer partijen binnen handbereik komt.

Ten slotte communiceren wij over een breed front met ons netwerk en de buitenwereld over de zaken die wij relevant vinden. Dat kan op veel verschillende manieren: door de actualiteit van commentaar te voorzien, door via media onze projecten over het voetlicht te brengen, door het voeren van campagnes op specifieke thema's of door het zoeken van publiciteit via de pers.

Dit bovenstaande is in essentie de algemeen maatschappelijke rol die de NMG wil vervullen.

Specifieke rollen

Binnen de transitie ziet de NMG voor zichzelf vijf rollen:

AGENDASETTER: We bepalen per thema een oplossingsrichting (geen concreet doel). We stippelen op basis van de oplossingsrichting een transitiepad uit in de vorm van een adaptief programma dat bestaat uit twee sporen: verbeteren van randvoorwaarden en gedragsverandering.

LOBBYIST: Waar nodig verbeteren we de randvoorwaarden voor de transitie. Dat betekent een lobby op wetgeving, regels, beleid en/of marktordening. Dit kan ook indirect via onze landelijke koepel.

PIONIER: Om gedragsverandering bij inwoners en/of organisaties te laten beklijven en te versnellen initiëren we projecten om deze gedragsverandering te demonstreren en/of mogelijk te maken.

VERBINDER: We organiseren een beweging in de lijn van de oplossingsrichting, vooral in samenspraak met de belanghebbenden. Het proces staat hierbij centraal: de kwaliteit van het proces bepaalt de kwaliteit van de oplossing.

AFDWINGER: Als het niet anders kan, zullen wij via de juridische weg proberen de handhaving en naleving van de randvoorwaarden af te dwingen.

Positionering van de organisatie

De ambitie 2035 en de visie op onze rol in de transitie vraagt een aantal aanpassingen van de wijze waarop de NMG is georganiseerd en de wijze waarop ze zich manifesteert.

Van achterban naar netwerk

Sinds de oprichting in 1973 is de NMG een koepel geweest van allerlei natuur- en milieuorganisaties. Deze organisaties zijn vaak al jaren bij de NMG aangesloten en participeren in meer of mindere mate actief. In de loop van de jaren is het aandachtsgebied van de NMG verschoven. Hierdoor is ons netwerk verbreed met diverse organisaties, experts en geïnteresseerden zonder formele binding. Hierdoor hebben ook allerlei personen die zichzelf niet in de vorm van een organisatie hebben verenigd de verbinding met ons gemaakt. Toch weten ook nog veel niet georganiseerde personen, die zich inhoudelijk wel met ons verbonden voelen, onvoldoende aan te haken.

De NMG neemt voortaan nadrukkelijker positie midden in de maatschappij in, voor en namens mensen die zich willen inzetten voor onze drie programma's. In het huidige tijdsgewricht is het niet meer vanzelfsprekend dat je hiertoe jezelf in een verband organiseert en daarmee aansluiting zoekt bij een groter geheel. Mensen zoeken op inhoud verbinding en willen langs de lijnen van een concreet project en/of doel zich hieraan committeren.

Welke partijen zijn deelgenoot van ons netwerk?

- Aangesloten organisaties
- Actieve personen
- Deskundigen

Aangesloten organisaties

Deze organisaties vormen de oorsprong en de basis van ons bestaan. In 2020 hebben wij de verhouding met de aangesloten organisaties opnieuw gedefinieerd en vastgelegd in een aansluitingsverklaring.

Actieve personen

In de praktijk zien we steeds meer dat individuen zich voor en/of namens de NMG willen inzetten. In de statuten is nadrukkelijk de mogelijkheid gecreëerd om individuen zich te laten aansluiten bij de NMG. In de praktijk hebben we dat niet geformaliseerd. De behoefte blijkt bij individuen niet te bestaan, men wil zich concreet inzetten voor een doel, een project of een initiatief.

Deskundigen

Omdat de NMG een sterk inhoudelijke basis heeft, meningen worden gebaseerd op feiten en wetenschap, is het steeds belangrijker dat we inhoudelijk gevoed worden. Er is op zich veel (meestal specifieke) kennis aanwezig in onze achterban. Het is echter ook van groot belang gebleken dat wij een goede verbinding hebben met deskundige personen die zich niet specifiek willen verbinden met de NMG, maar wel hun kennis willen delen. Deze deskundigheid kan zich op vele plaatsen bevinden: bij kennisinstellingen, andere maatschappelijke organisaties, overheden of bij private partijen.

Het is belangrijk dat de verbinding is gebaseerd op de deskundigheid en niet op het belang van hun organisatie.

Naast ons netwerk zijn er nog andere partijen en personen (externe relaties) die vanwege gedeelde belangen en/of interesses graag op onderdelen samenwerken met de NMG: samenwerkingspartners.

Om te komen tot een standpunt of oplossingsrichting consulteren we de relevante delen van ons netwerk. We streven hierbij naar een breed draagvlak, maar maken als NMG uiteindelijk een zelfstandige afweging over de definitieve koersbepaling en de daaruit voortvloeiende actielijnen.

Governance

Sinds 2017 is de governancestructuur van de NMG als volgt: de stichting wordt bestuurd door een directeur-bestuurder met een toezichthoudend orgaan in de vorm van een Raad van Toezicht.

De jaarrekening wordt gecontroleerd door een accountant, op dit moment De Jong AFM. Over alle afgelopen jaren heeft de NMG een goedkeurende verklaring ontvangen.

Het bestuursmodel voldoet aan de eisen die de Wet bestuur en toezicht rechtspersonen (WBTR), die sinds 1 juli 2021 in werking is getreden, stelt.

De NMG heeft de ANBI-status en beschikt over de CBF-Erkenning. De CBF-Erkenning is hét keurmerk voor goede doelen in Nederland. Erkende Goede Doelen laten zich vrijwillig toetsen. Alleen goede doelen die aan strenge kwaliteitseisen voldoen krijgen de Erkenning. Zo kan iedereen ervan uitgaan dat Erkende Goede Doelen:

- bijdragen aan een betere wereld
- zorgvuldig omgaan met elke euro
- verantwoording afleggen
- zich onafhankelijk laten controleren

Onderdeel van de CBF-Erkenning is dat de bezoldiging van directie en bestuurders moet voldoen aan een specifieke norm (die veel strenger is dan de Wet normering topinkomens).

Interne organisatie

‘Structure follows strategy’ is het uitgangspunt van de vormgeving van de organisatie. Dat betekent dat zowel aan de bedrijfsvoeringskant als aan de personele kant van de organisatie dit mogelijk tot aanpassingen zal leiden.

De nieuwe thema-indeling zal een andere teamindeling tot gevolg hebben. De huidige formatie van 11 medewerkers (9fte) volstaat als basis. Dit zijn medewerkers in loondienst en deels al langere tijd aan de NMG verbonden. Er is een bescheiden groei denkbaar in formatie. Een verdere groei zal wellicht in de vorm van zzp-inhuur kunnen worden vormgegeven. De huidige schaalgrootte heeft als nadeel wellicht een zekere kwetsbaarheid. Een groei van de organisatie naar meer dan 15 medewerkers heeft echter ook allerlei bezwaren en beperkingen. Onder andere zal dit een verdere verhoging van de overhead en het verlies van samenhang tot gevolg kunnen hebben.

Alle medewerkers van de NMG zijn 'Koplopers in transitie'. Zo willen we erkend en herkend worden. De kernwaarden van de huidige en toekomstige medewerkers van de NMG zijn te vatten in de volgende vier begrippen:

- **Gedreven:** een zeer sterke intrinsieke motivatie op basis van de inhoud
- **Bedreven:** niet alleen kundig maar ook deskundig, op de hoogte van de nieuwe ontwikkelingen
- **Innovatief:** voortdurend op zoek naar nieuwe invalshoeken en verbeteringen
- **Verbindend:** leidt en begeleidt processen zodat partijen verbonden worden

Voor een goed functionerende organisatie is de kwaliteit van het werkgeverschap belangrijk. Het streven is om dit in materiële zin in ieder geval op het gemiddelde niveau van de andere natuur en milieufederaties te brengen.

In de afgelopen jaren is vanwege de bedrijfsvoering de ICT software en infrastructuur op een hoger niveau gebracht. De medewerkers die als projectleiders moeten kunnen fungeren, zullen voldoende inzicht in de projectvoortgang moeten hebben. Daarnaast moet de directeur op het hogere aggregatieniveau voldoende managementinformatie kunnen genereren.

De Natuur en Milieufederaties

De 12 individuele Natuur en Milieufederaties hebben zich verenigd in het landelijke samenwerkingsverband de Natuur en Milieufederaties. Deze landelijke organisatie heeft een drietal doelen:

- Onderling verbinden en versterken van de 12 aangesloten federaties;
- Gezamenlijk voeren van lobby en belangenbehartiging op landelijke niveau;
- Op landelijk of bovenregionaal niveau gelden en projecten acquireren en vervolgens wegzetten richting de betreffende aangesloten federaties inclusief de aansturing en verantwoording hiervan.

Het unieke van de 12 Natuur en Milieufederaties is dat zij in staat zijn landelijk beleid en projecten te vertalen naar het niveau van de lokale omgeving: 'van staat tot straat'. Daarbij zijn we samenwerkingspartner van landelijk opererende 'groene' organisaties als Greenpeace, Natuur & Milieu en Milieudefensie terwijl we nadrukkelijk onze wortels en verbindingen in onze eigen provincie houden.

Het Klimaatakkoord is een bewijs van de kracht van deze samenwerking. Door als een van de partijen aan de diverse tafels zitting te nemen kunnen we invloed uitoefenen op nationaal beleid. Daarbij kunnen we ondertussen de ervaringen en belangen vanuit de regio inbrengen. Dit heeft uiteindelijk ook geresulteerd in een (deels) betaalde rol bij het uitwerken van de 30 Regionale Energie Strategieën (RES'en).

Om deze unieke rol te kunnen bestendigen zullen wij het samenwerkingsverband sterker moeten maken en nadrukkelijker moeten profileren en positioneren.

Samenwerking

Sleutelwoord in ons doen en laten is samenwerking. Dat doen we niet alleen uit overtuiging, maar ook uit noodzaak. Die noodzaak is gestoeld op zowel strategische, operationele als financiële overwegingen. De samenwerking kent een tweetal dimensies: structureel en incidenteel.

Wij werken structureel samen:

- Binnen de provincie, bijvoorbeeld:
 - De Groene Zes (Het Groninger Landschap, IVN Groningen, Landschapsbeheer Groningen, NMG, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer,)
 - Binnen het Programma Energieparticipatie: Grunneger Power en de Groninger Energiekoepel
- Provincie overstijgend
 - Het landelijk samenwerkingsverband van de 12 provinciale Natuur en Milieufederaties
 - Op operationele wijze met de Natuur en Milieufederatie Drenthe en Friese Milieufederatie
 - Regionale projecten met grotere consortia van kennisinstellingen (RUG, WUR, bijvoorbeeld Donkerte van de Wadden en Agroforestry in de melkveehouderij)

Daarnaast werken incidenteel samen – in gelegenheidscoalities – in projecten of bij de belangenbehartiging.

Meerjarenprogrammering 2024-2027

Omdat de missie en de visie doelstellingen bevatten voor de (zeer) lange termijn hebben we daarnaast ambities geformuleerd voor 2035.

Hierdoor wordt het makkelijker om een vierjarenprogramma 2024-2027 te maken. Deze wordt vervolgens verder geoperationaliseerd in een jaarlijks werkplan.

De ambitie voor het jaar 2035 is de basis voor de keuzes in het Meerjarenprogramma 2024-2027. De vier kernopgaves en het kader van leefbaarheid en ruimtelijke kwaliteit zijn de basis.

De opgaven zijn enorm, zelfs al je ze terugbrengt naar de Groningse schaal. En het speelveld is ook te groot om als NMG overall in te participeren. Dat vraagt om keuzes en wij zoeken daarbij ook nog naar samenhang binnen die keuzes.

De basis voor de keuzes is gebaseerd op een aantal afwegingen:

- Raak het één of meer van de vier opgaven waarmee de NMG zich bezighoudt?
- Is het nu of in de nabije toekomst relevant?
- Wat vindt onze achterban belangrijk?
- Is er een Gronings handelingsperspectief?
- Kan de NMG van meerwaarde zijn?
- Hebben wij de kennis en ervaring?
- Zijn er andere partijen op dit onderwerp actief?
- Zijn er financiële middelen beschikbaar (bij derden) om dit mogelijk te maken?

Om onze keuzes herkenbaar te laten zijn, maken wij een onderverdeling die aansluit bij de maatschappelijke opgaves. Binnen deze opgaves zien we vaak dat er meerdere opgaves een rol spelen waaraan de NMG een bijdrage wil leveren.

Bovenstaande afwegingen hebben geleid tot een vijftal programmalijnen:

- Natuurinclusieve energietransitie
- Natuurinclusieve landbouw
- Natuurlijke klimaatbuffers
- Toekomstbestendige gebouwde omgeving
- Kleine voetafdruk

De NMG probeert binnen deze programma's specifieke doelen na te streven, die per programma expliciet worden benoemd. Bij de afweging welke activiteiten de NMG ontplooit staan deze doelen centraal. Gezien de beperkt aanwezige middelen denken we hiermee meer focus aan te kunnen brengen binnen ons spectrum aan activiteiten.

In bijlage 1 worden via één matrix verbanden gelegd tussen de programmalijnen en de bijbehorende doelen in relatie tot de opgaven en belangen waar de NMG voor staat.

In de visuele weergave bij de programmalijnen wordt door middel van een oranje stervormige vlek de overlap met de opgaven van de NMG gevisualiseerd. De positionering van de oranje vlek is dus per programmalijn anders.

Programmatisch Natuurinclusieve energietransitie

Onze inzet in dit programma

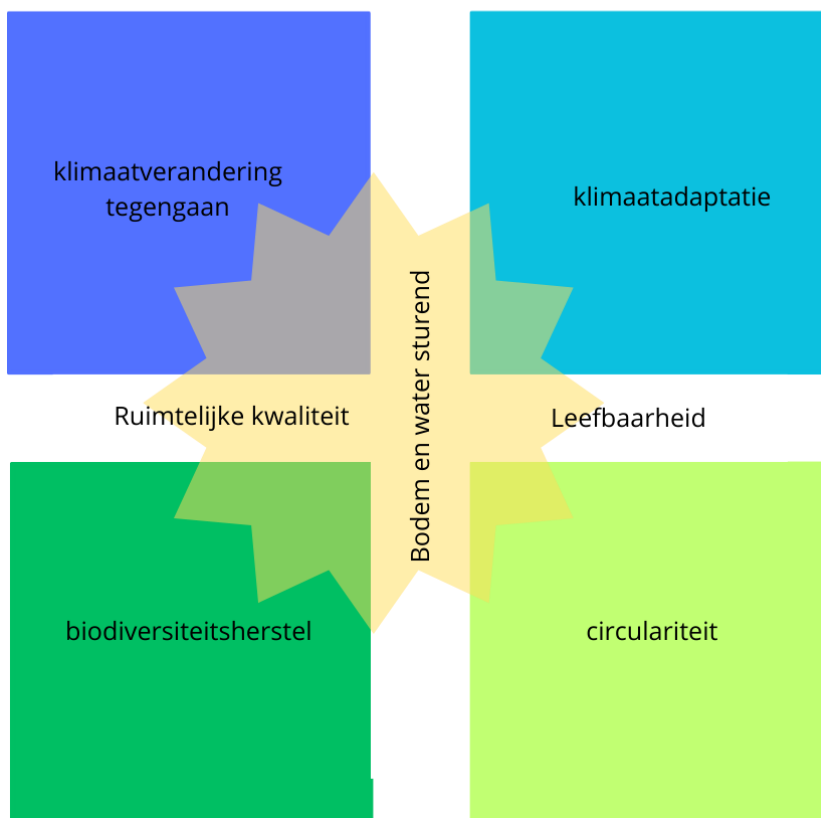
- Meer duurzame opwekking en omzetting van energie in balans met ecologie
- Versterken duurzame energie-infrastructuur (transport en opslag) met oog voor ecologie en landschap
- Energiezuiniger maken bestaande woningvoorraad
- Versterken lokale energiebeweging

Er is in Groningen nog ruimte en noodzaak voor meer duurzame opwekking op land, maar dat is alleen verantwoord als de natuur hier niet onder lijdt, liever zelfs beter van wordt.

De energietransitie vraagt om een andere energie-infrastructuur. Wij willen innovatiever oplossingen dan enkel grootschalige transport van en naar Groningen. Lokale buffering en andere vormen van opslag moeten meer verkend en uitgevoerd worden. Daar waar in energie-infrastructuur geïnvesteerd wordt, moet worden gekeken naar gelijktijdige investeringen in ecologie en natuur.

Ten slotte willen wij graag investeren in het handelingsperspectief van de individuele inwoner. Dat gaat enerzijds om het energiezuiniger maken van de woning en anderzijds om in lokaal collectief verband verantwoordelijkheid nemen voor de energievoorziening. Bij grootschalige ontwikkelingen streven wij niet puur naar 50% lokaal eigendom, maar wel naar volwaardige procesparticipatie.

Natuurinclusieve energietransitie

Programmalijn Natuurinclusieve landbouw

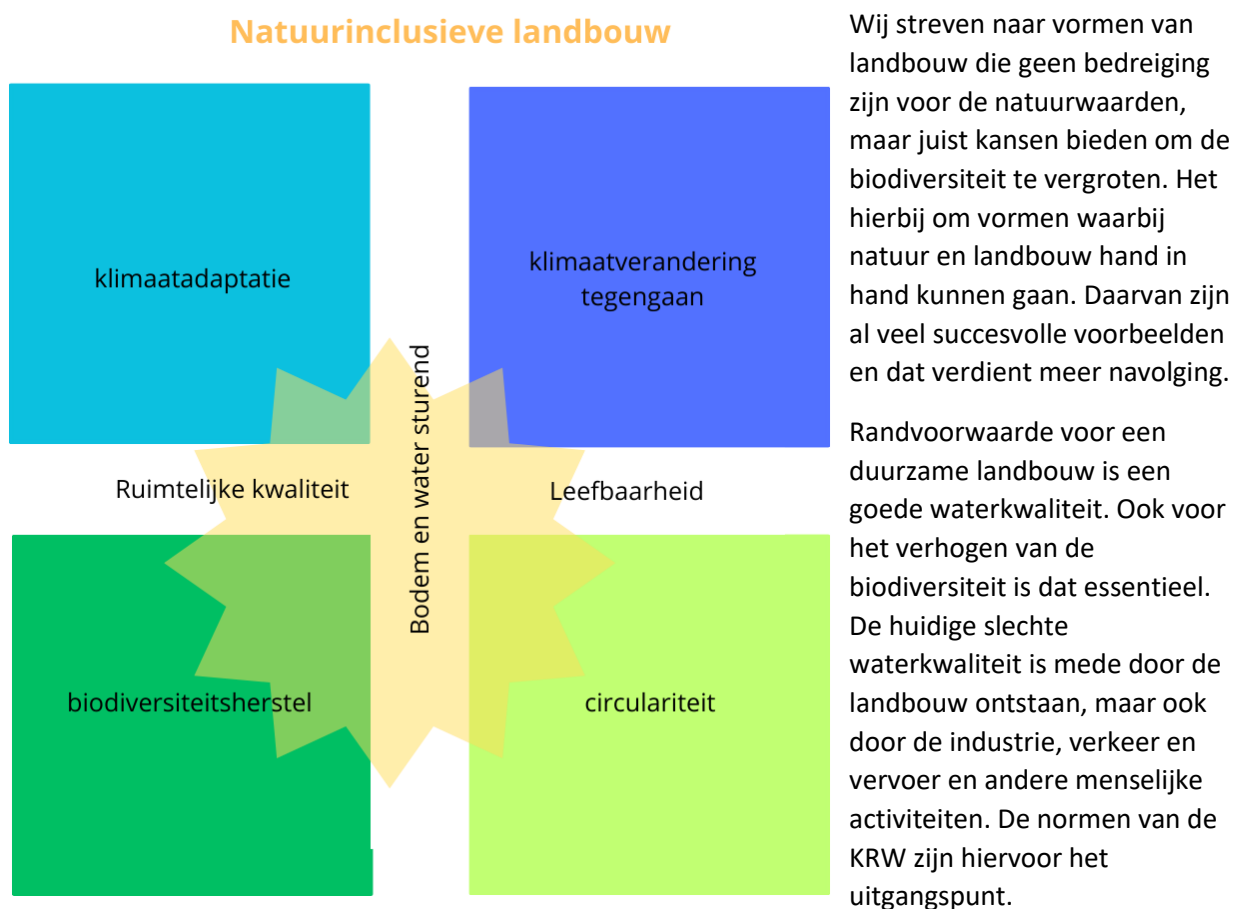
Onze inzet in dit programma

- Verlagen milieu-impact van de landbouw / Verhogen waterkwaliteit
- Inzet op andere vormen van landbouw (andere teelten, andere combinaties)
- Vergroten draagvlak voor duurzame landbouw
- Vergroten van de biodiversiteit in combinatie met landbouw

De milieudruk van de landbouw (in zijn geheel) is nog altijd veel te hoog. In Groningen spreken we dan over veel meer dan stikstof alleen. Het gaat hierbij ook om de verontreiniging door bestrijdingsmiddelen, om fijnstof, licht en geluid.

Dat betekent dat wij naar een landbouwsector streven die meer in balans met de natuur werkt. Ook maakt ze meer gebruik van de natuurlijke mogelijkheden van bodem en water. Dat vraagt om experimenteerruimte voor nieuwe teelten, meer gemengde vormen van bedrijfsvoering en het leveren van ecosysteemdiensten.

De zogenaamde 'gangbare landbouw' is nog de norm, maar dat is geen volhoudbare landbouw. Duurzame landbouw is nog ondergewaardeerd binnen de sector. Er is een breed maatschappelijk draagvlak nodig om duurzame landbouw tot de gangbare vorm van landbouw te maken.

Programmalijn Natuurlijke klimaatbuffers

Onze inzet in dit programma

- Bodem en water sturend
- Herstel van de blauwe dooradering in Groningen
- Inzetten op buffering en infiltratie (zowel grootschalig als kleinschalig)
- Tegengaan van veenoxidatie

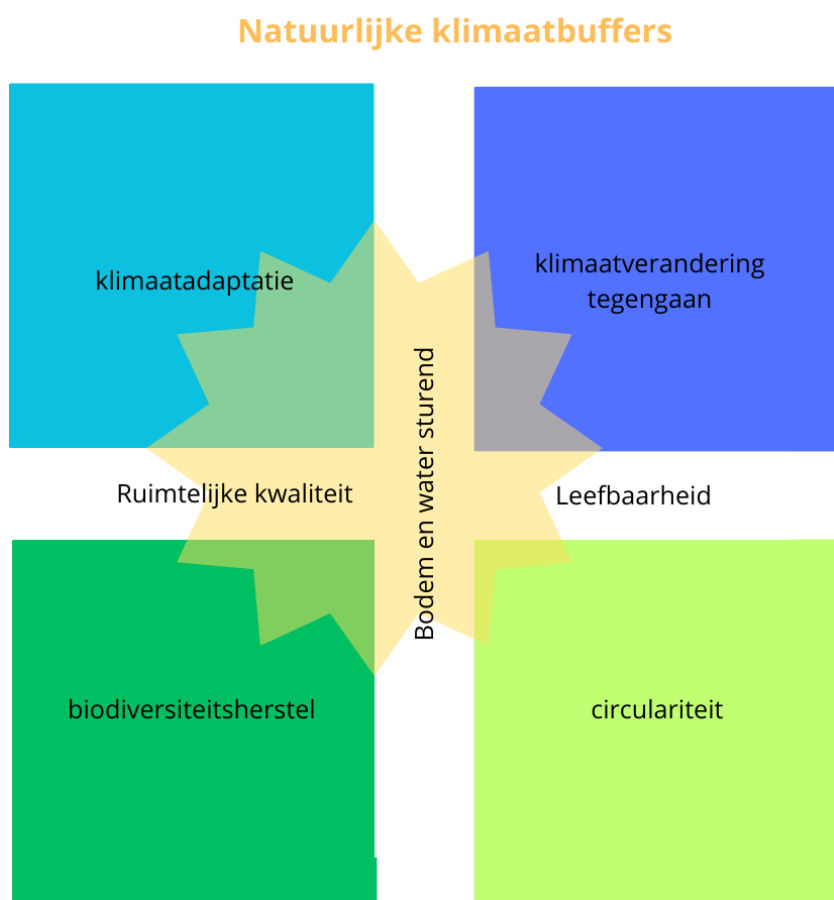
De klimaatverandering is onmiskenbaar gaande. We zullen dus niet alleen dit moeten tegengaan, maar ook er mee leren omgaan. Om te beginnen moeten we accepteren dat we de grenzen van de maakbare samenleving hebben bereikt als het gaat om ruimtelijke ordening. Als we een toekomstbestendige inrichting van Groningen nastreven is het belangrijk dat we de natuurlijke basis (water en bodem) als uitgangspunt nemen. Door meer aan te sluiten bij de kernkwaliteiten hiervan is er voor de mens duurzaam een toekomst in Groningen.

Als gevolg van menselijk ingrijpen – bijvoorbeeld kanalen, inpolderingen, aanlandingen en gaswinning – is het watersysteem van Groningen verstoord. Dit heeft ook grote gevolgen voor het landschap en de biodiversiteit gehad. Herstel van de natuurlijke waterstructuren is noodzakelijk voor een houdbaar watersysteem en een rijke biodiversiteit.

De extreme weersvormen zorgen ervoor dat ons waterbeheer een fundamentele wijziging behoeft. Hoewel we jaarrond (nog) over een neerslagoverschot beschikken, leidt ons huidige waterbeheer

ertoe dat we in delen van het jaar het risico lopen op een bedreiging door teveel water, maar de periodes dat we een watertekort hebben, zijn nog frequenter en minstens zo ingrijpend. We zullen jaarrond een andere strategie moeten ontwikkelen die meer gericht is op vasthouden (buffering, infiltratie) en minder op afvoeren en droogmalen.

Het huidige waterbeheer leidt er ook toe dat als gevolg van de onnatuurlijke ontwatering er grote stukken (voormalig) veen droog komt te liggen waardoor oxidatie optreedt. Deze veenoxidatie is groot in omvang en moet worden tegengegaan. Dat kan soms leiden tot een functiewijziging.

Programmalijs Toekomstbestendige gebouwde omgeving

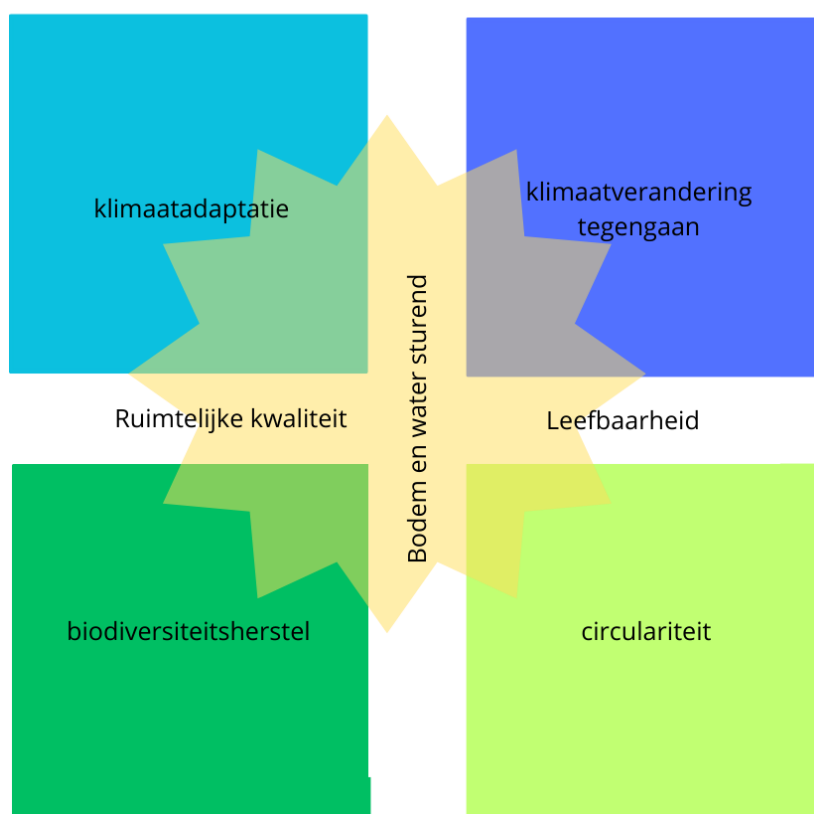
Onze inzet in dit programma

- Natuurinclusieve planontwikkeling
- Vergroten biodiversiteit in openbare ruimte
- Koesteren van de duisternis en stilte
- Inzet klimaatadaptatie (wateroverlast en hittestress tegengaan)
- Natuurinclusief en biobased bouwen

Een gebied waar ook grote en grootschalige transitie noodzakelijk is om toekomstbestendig te worden is de gebouwde omgeving. De meeste dorpen en steden zijn gedurende honderden jaren geworden tot wat ze nu zijn, waarbij de 20^e eeuw vaak de meeste impact heeft gehad. Toch zijn bijna alle dorpen en steden niet toekomstbestendig gezien de verandering die momenteel gaande is.

Momenteel wordt veel gesproken over de grote woningbouwopgave die nodig is om ruimte te bieden aan de bevolkingsgroei. Die woningbouwopgave is alleen verantwoord als bij de planontwikkeling een goede balans wordt gevonden tussen wonen en natuur. Dat geldt niet alleen voor nieuwe uitleggebieden, maar ook binnen de bestaande gebouwde omgeving. De aanwezige natuurwaarden in de gebouwde omgeving worden vaak zwaar onderschat, terwijl in de praktijk de biodiversiteit best hoog is. En bij slim beleid is er ruimte voor meer biodiversiteit. Dit is ook goed voor de leefbaarheid voor de mens.

Toekomstbestendige gebouwde omgeving

Investeren in groen in de gebouwde omgeving is een van de meest effectieve maatregelen om de gevolgen van de klimaatverandering tegen te gaan. Hierdoor kun je hittestress tegengaan, meer water vasthouden, ruimte geven aan biodiversiteit en het leidt ook nog eens tot een kwaliteitsimpuls in de leefomgeving.

De biodiversiteit is mede de reden dat we meer aandacht vragen voor het terugdringen van geluid- en lichthinder. Deze twee factoren hebben niet alleen een negatieve invloed op de leefomgeving van de mens, maar zijn ook bewezen slecht voor flora en fauna.

Waar we in de loop van de eeuwen veel zijn gaan bouwen met baksteen, dat nog steeds beeldbepalend is voor Groningen, is er geen enkele constructieve noodzaak meer om hiermee te werken. Ook onze betonverslaving moet worden teruggedrongen. Hoewel dit materiaal onmiskenbaar goede kwaliteiten heeft, zijn er ook grote nadelen. Stenige materialen als baksteen en beton houden juist warmte vast in de zomer en vergroten daarmee de hittestress. Daarnaast komt er bij de productie van deze materialen veel CO₂ vrij. Met hout, hennep, vlas en andere biobased materialen zijn er voldoende betaalbare en functionele alternatieven die ook nog eens minder belastend zijn voor de aarde.

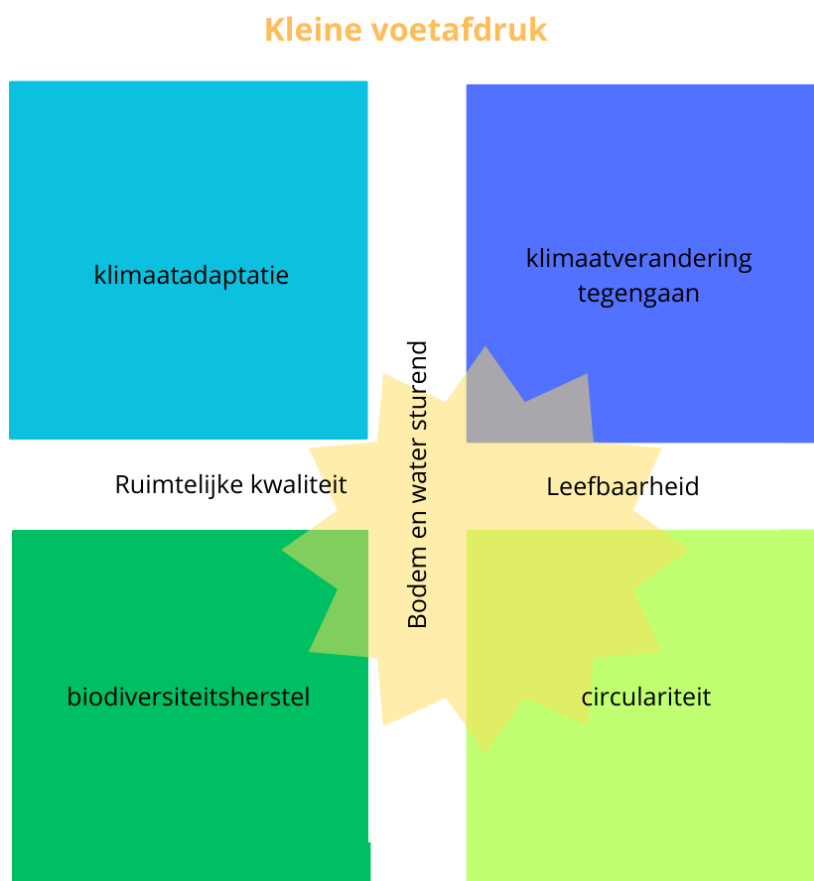
Programmalijn Kleine voetafdruk

Onze inzet in dit programma

- Consuminderen en hergebruik
- Stimuleren deelconcepten
- Korte en duurzame voedselketens
- Biograndstoffen en biobased producten
- Vergroening van de industrie

Circulariteit en circulaire economie staan maatschappelijk gezien nog laag op de urgentielijst. Er zijn op dit moment andere maatschappelijke vraagstukken die meer urgentie hebben (stikstof, klimaat). Ook bij de NMG heeft dit onderwerp de afgelopen jaren (te) weinig aandacht gehad. Dit had mede te maken met beperkte financieringsmogelijkheden en wisselende personele bezetting. Toch is dit een van de grote vraagstukken van de toekomst en vraagt het nú om actie. In onze keuzes gaan we uit van de mogelijkheden die we hebben binnen de geografisch beperkte scope van Groningen. Ook denken we dat dit een kwestie is van de lange adem en van klein beginnen.

Op het onderdeel 'korte en duurzame voedselketens' hebben we de afgelopen jaren al wel mooie stappen kunnen zetten via het project Jong Leren Eten en de receptenroutes. Dat succes inspireert ons om op de andere onderwerpen vergelijkbare stappen te zetten.

Aardbevingsproblematiek Groningen

Een speciale vermelding vraagt de aardbevingsproblematiek in Groningen. Een onderwerp dat sinds 2013 veel aandacht heeft gekregen van de NMG. De gevolgen van de aardbevingen zijn nog niet opgelost en het herstel van woningen en perspectief is ook nog onvoldoende in gang gezet. Toch staat het in dit Meerjarenprogramma niet meer als een aparte programmalijn genoemd. De reden hiervoor is drieledig:

- De bron van alle problemen – de gaswinning in Groningen – zal in 2024 definitief stoppen. Hiermee is de bron van alle dreiging voorbij. Feit blijft wel dat we nog vele jaren zullen worden geconfronteerd met aardbevingen en de gevolgen daarvan.
- Na de parlementaire enquête aardgaswinning Groningen is er erkenning gekomen voor de problematiek en zijn er concrete maatregelen toegezegd om het schadeherstel en de versterking beter op te pakken. Hiermee is deze problematiek in een andere fase terechtgekomen. De uitvoering hiervan zullen we als NMG – als onderdeel van het Gasberaad – natuurlijk op de voet volgen.
- Er ligt ook een compensatiepakket dat vooral bestaat uit een toekomstgerichte agenda voor Groningen. Veel van de ‘reguliere’ onderwerpen van de NMG zijn daar in terug te vinden en worden dus niet meer gezien als een apart onderdeel van de aardbevingsproblematiek.

Niet meer doen

Onze keuze om op bovenstaande in te zetten betekent ook dat we dingen niet meer gaan doen. Enkele voorbeelden van dingen die we niet meer of minder gaan doen zijn:

- Standaard milieuvergunningen voor bedrijven op individueel niveau beoordelen, incidenteel bij specifieke ontwikkelingen wel.
- Met de invoering van de Omgevingswet wordt omgevingsparticipatie de norm. Wij zullen echter niet standaard aan al deze processen deelnemen.
- Op alle bestemmingsplanwijzigingen reageren.
- Bij deelname aan klankbordgroepen, informatiebijeenkomsten en dergelijke van derden wordt kritisch naar ons belang en mogelijkheid tot beleidsbeïnvloeding gekeken. Wij zullen dus ook uitnodigingen hiertoe afslaan.
- Actief een bijdrage leveren aan het ontwikkelen van individuele duurzame energieopwekprojecten.

Juridische procedures

Hoewel de NMG juridische procedures niet primair als werkwijze hanteert, moeten we altijd de mogelijkheid open houden deze weg te bewandelen. Een probleem hierbij is de financiering. Vanuit de reguliere overheids subsidies en projectbijdragen is hiervoor geen financiering mogelijk. Bovendien zetten we dit instrument slechts incidenteel in. Dat betekent dat we naar een andere wijze van financiering (bijvoorbeeld via een bestemmingsreserve) en personele invulling (bijvoorbeeld door inhuur) moeten kijken.

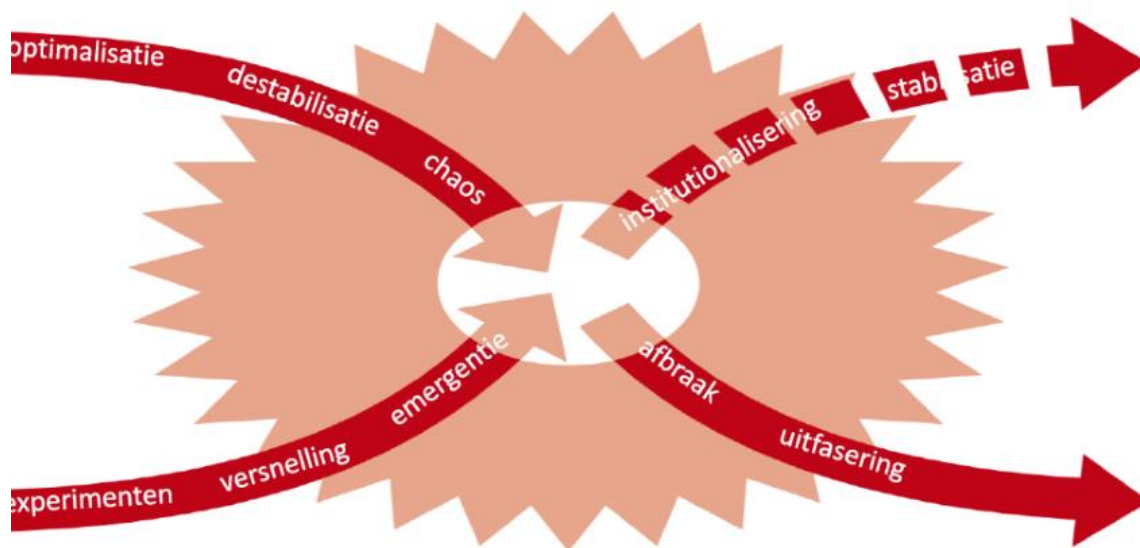
Veranderstrategie

Crises zijn momenten waarop verhoudingen in een systeem opnieuw bepaald kunnen worden. Waarin systemische problemen in de maatschappij volkomen worden blootgelegd (zoals onnodig vliegen) en waarin innovatieve oplossingen de ruimte krijgen of spontaan ontstaan (zoals 100% thuiswerken).

De crux zit 'm in het kunnen onderscheiden van het 'optimaliseren van oude systemen' of het 'bijdragen aan nieuwe systemen'. Binnen een op te stellen duurzaamheidsstrategie moet je eerst bepalen of de beoogde werkwijze écht bijdraagt aan de duurzame transitie. Of dat de gevestigde orde 'oude' systemen wil optimaliseren (onder de naam verduurzamen), als laatste stuiptrekking voordat de afbraak inzet.

De X-curve

Tijdens een crisis worden de verhoudingen tussen onderdelen van het systeem (bijvoorbeeld de maatschappij) opnieuw gedefinieerd. Het figuur hieronder laat zien hoe on-duurzame onderdelen uit het oude systeem (de gevestigde orde) worden afgebroken en uitgefaseerd. Dat is de lijn van linksboven naar rechtsonder. Van linksonder naar rechtsboven zie je de opbouw van duurzame systemen die onderdeel worden van de duurzame maatschappij. Duurzame varianten voor oude werkwijzen krijgen de ruimte om door te breken en in te burgeren als het 'nieuwe normaal'.

Dit model benoemt vier categorieën: twee voor institutionaliseren ('gewenst' en 'treedt spontaan op') en twee voor afbraak ('gewenst' en 'treedt spontaan op'), en benoemt een wenselijke aanpak voor elke categorie. Om sturing te geven aan een duurzame transitie is het van belang te herkennen welk systeem in welke van de vier hoeken thuishoort. Denk overigens niet dat elk systeem gemakkelijk in één hokje te plaatsten is; transities zijn per definitie onvoorspelbare en disruptieve processen die zich moeilijk laten vatten.

Gezamenlijke veranderstrategie

Samen met onze collega provinciale Natuur en Milieufederaties en onze landelijke koepel hebben we een aantal jaren geleden onze veranderstrategie op elkaar afgestemd. Centraal daarin staat de impact die we beogen. Hoe we bijdragen aan de door ons gewenste impact hebben we uitgewerkt in onze Theory of Change. Hierin kijken we zowel naar het landelijke als het provinciale niveau.

In de Theory of Change hebben we expliciet gemaakt hoe we denken dat de verandering die we beogen werkt, op welke manier wij daaraan bijdragen en welke aannames we daarbij maken. We werken aan het bereiken van onze doelen zowel in de provincies als gezamenlijk op landelijk niveau.

De exacte inzet is uiteraard mede afhankelijk van de Groningse situatie. Op hoofdlijnen is onze strategie als volgt:

Landelijk

- We positioneren ons in de relevante speelvelden en trekken hierbij waar nodig op met collega-organisaties.
- We zetten erop in om het sturende beleids- en financiële instrumentarium beter aan te laten sluiten op de natuurinclusieve transitie.
- We werken eraan om (natuurinclusief) transitiebeleid hoger op de (beleids)agenda's te krijgen.
- We gaan partnerschappen en coalities aan met belangrijke actoren in het veld.
- We brengen onze thema's communicatief onder de aandacht (o.a. via campagnes), we versterken provinciale communicatieactiviteiten en laten provinciale goede voorbeelden ook landelijk beter in beeld komen.
- We werken eraan om onze achterban zichtbaar te maken, te versterken en uit te breiden.

Provinciaal en lokaal

- We ondersteunen burgerinitiatieven.
- We organiseren kennisbijeenkomsten en communities of practice.
- We betrekken onze achterban, burgers en initiatieven bij lokaal en provinciaal beleid en vertegenwoordigen hen aan relevante tafels.
- We geven input op en zijn betrokken bij de provinciale en lokale politiek: om het sturende beleids- en financiële instrumentarium beter aan te laten sluiten op de door ons gewenste transities.
- We ondersteunen/adviseren in de uitvoering van beleid, bijvoorbeeld bij gebiedsgerichte aanpakken. We zetten in op innovatieve voorbeelden, ondersteunen deze en zetten deze zelf op.
- We werken aan concrete projecten en programma's die ons helpen onze doelen te bereiken.
- We zetten in op versterking van onze binding met burgers en uitbreiding van onze achterban.

Theory of Change (ToC)

De kern van de ToC-benadering is dat je onderzoekt wat de inhoudelijke veronderstellingen zijn over hoe een interventie werkt. In andere woorden, hoe de ene verandering tot een volgende verandering leidt. Vervolgens toets je of de achterliggende aannames van de interventie kloppen. Oftewel je toetst of de uitgewerkte verandertheorieën plausibel en realistisch zijn.

Het startpunt voor het maken van een ToC is om jezelf de vragen te stellen:

- Op wie heb ik effect met de activiteiten van mijn project?
- Wie zijn mijn belangrijkste stakeholders?

Een ToC bouw je namelijk altijd op via stakeholders: dus bij wie wil je een verandering tot stand brengen? Bij wie treedt het uiteindelijke effect op?

In het geval van de NMG zijn dat vaak:

- initiatieven/groepen (maatschappelijk middenveld)
- overheden (provinciaal/lokaal)
- bedrijven

Vervolgens werk je concreet uit welke activiteiten je voor die stakeholders onderneemt en wat daarvan de resultaten en effecten zijn.

Een ToC is vaak een piramide: veel activiteiten dragen bij aan dezelfde hogere effecten.

De onderdelen in de TOC (van beneden naar boven)

- **Input:** benodigde middelen om de activiteiten goed te kunnen uitvoeren (bijvoorbeeld financiën en opgeleide medewerkers, als het kan specifiek. Dit kan ook later nog aangevuld worden).
- **Activiteiten:** acties die worden ondernomen om effecten te bereiken (een CoP of input op beleid).
- **Outputs:** directe resultaten van de activiteiten (zoals bijvoorbeeld het aantal deelnemers aan een CoP of het aantal ondersteunde initiatieven). Voordeel: outputs zijn vaak te tellen.
- **(Directe) Effecten:** effecten van de outputs: welke verandering treedt op bij wie? Wie gaat nu iets anders doen? Bijvoorbeeld in kennis, bewustwording of gedrag bij de stakeholder. Effecten kunnen weer leiden tot andere - hogere - effecten (bijvoorbeeld overheden gaan zelf aan de slag met duurzaamheid). Denk ook aan eventuele negatieve effecten, of onbedoelde effecten. Effecten zijn de kern van je ToC.
- **Hogere effecten/impact:** wat is de langere termijn verandering, of wat doet iemand nu anders (enabled impact)? En leiden je directe effecten tot deze hogere effecten en impact? Wat ontbreekt er nog? Wat doen anderen?

Daarnaast denk je na over:

- Aannames: de schakel tussen outputs en effecten en tussen niveaus van effecten. Ze beschrijven de voorwaarden om de gewenste verandering te bereiken (bijvoorbeeld: als initiatieven/bedrijven toegang hebben tot netwerken dan komen (meer) duurzame projecten (sneller) tot uitvoering omdat er meer (kennis) uitwisseling plaatsvindt).
- Context factoren: de externe factoren die de veranderingen beïnvloeden. Kunnen positief zijn (enablers) of negatief (disablers).

Impactrapport

Zoals hiervoor al betoogd, hebben outputs vaak het voordeel dat ze enerzijds direct te linken zijn aan de eigen inspanningen en anderzijds dat ze makkelijk te kwantificeren zijn. Al enkele jaren hebben de NMG en haar collega-federaties geoefend met deze manier van meten en rapporteren. Dit heeft geleid tot het impactrapport, dat in de loop van de afgelopen jaren is verfijnd.

Om die reden zal de NMG met ingang van de verantwoording over het kalenderjaar 2024 de impactmeting als onderdeel van haar jaarverslag opnemen.

Basistaken

De NMG bestaat in 2023 vijftig jaar. Het begon ooit in 1973 met een aantal groepen en organisaties in de provincie Groningen die de handen ineen sloegen om een grotere vuist te kunnen maken tegen de dreigende milieuramp en de natuur die in het gedrang kwam.

In de loop van de afgelopen vijftig jaar is de NMG geprofessionaliseerd en heeft een transitie ondergaan van actievoeren en protesteren naar invloed uitoefenen via dialoog en verandering helpen vormgeven door middel van vernieuwende projecten.

In de praktijk blijkt de financiële steun van de provincie Groningen voor een aantal van deze activiteiten onmisbaar. Een aantal taken – die wij als basistaken beschouwen – kunnen via een andere weg geen financiële steun vinden. Al was het maar omdat de meeste mensen in de aangesloten organisaties vrijwilligers zijn.

De NMG beschouwt de volgende activiteiten als haar ‘Basistaken’:

- ‘Ondersteuning & Ontwikkeling netwerk’ is gericht op de leden van het netwerk van de NMG.
- ‘Beleidsbeïnvloeding & Belangenbehartiging’ is gericht op de beleidsmakers en bestuurders van de Provincie, gemeenten, waterschappen en bedrijven.
- ‘Pionieren & Projectontwikkeling’ is gericht op de voorlopers en early adopters van specifieke ontwikkelingen.
- ‘Campagnes & Communicatie’ ten slotte is gericht op het brede publiek. In het Meerjarenprogramma geven wij de type activiteiten per thema weer. Deze worden in het werkplan jaarlijks concreter ingevuld.

Ondersteuning & Ontwikkeling Netwerk

Dit is een belangrijke taak voor de Natuur en Milieufederatie Groningen. Er zijn vele groepen en organisaties in de provincie Groningen actief en wij willen hierin een belangrijke verbindende schakel zijn. De primaire doelgroep zijn de leden van het netwerk van de NMG.

Dit netwerk willen wij vooral langs de (deel)thema’s organiseren, aanhaken en bedienen. Jaarlijks zullen wij echter ook minimaal één NMG-brede bijeenkomst organiseren. De overige type activiteiten staan hieronder in het schema nader benoemd.

Ondersteuning & Ontwikkeling Netwerk NMG

Netwerkfunctie: netwerksessies voor kennisinbreng en kennisdeling

Signaleringsfunctie: signaleren kansen, bedreigingen en ontwikkelingen in Groningen vanuit netwerk

Loket/vraagbaak: kennis, netwerk, projectadvies van NMG aan haar netwerk, gezamenlijke visievorming van NMG met haar netwerk

Beleidsbeïnvloeding & Belangenbehartiging

Deze taak is ook al lange tijd een belangrijke kerntaak van de NMG. De activiteiten zijn gericht op de beleidsmakers en bestuurders van provincie, gemeenten, waterschappen en bedrijven.

Onze inspanningen zijn vooral gericht op een constructieve dialoog in een zo vroeg mogelijke fase van de beleidsvorming. Dat doen wij enerzijds door zelf hierin te participeren, maar kan ook door leden van ons netwerk hiervoor in te zetten, al naar gelang het onderwerp en de bijbehorende vraagstelling.

Het onderhouden van het bestuurlijk netwerk is natuurlijk enerzijds een NMG-brede activiteit, maar we zoeken de inhoudelijke verdieping vooral binnen onze thema's. Vandaar dat wij die hieronder schematisch weergeven.

Beleidsbeïnvloeding & Belangenbehartiging

Contact onderhouden zowel inhoudelijk als bestuurlijk met overheden en bedrijven
Profileren en positioneren netwerk
Netwerk in staat stellen invloed uit te oefenen
Opstellen position papers, handreikingen, et cetera
Participatieproces: advies en begeleiding
Mogelijk maken van pilots en campagnes

Pionieren & Projectontwikkeling

Het is onze visie dat je aansprekende voorbeelden nodig hebt om de transitie in gang te zetten of verder te helpen. Daarom vinden wij het belangrijk dat innovatieve ideeën een kans krijgen om op bescheiden schaal te worden uitgetest. Vervolgens kan hierin een opschaling plaatsvinden door er projecten voor te ontwikkelen. Het is van grote maatschappelijke waarde dat dit tot stand komt. Wij doen dit bij voorkeur samen met innovators, voorlopers en early adopters.

Pionieren & Projectontwikkeling

Innovatieve projecten ontwikkelen
Kennismakelaar
Verbinden van initiatiefnemers
Leergemeenschap

Campagnes & Communicatie

Onze primaire focus ligt op de inhoud. Een standpunt is pas valide als deze goed gestaafd kan worden. Maar vervolgens is het van eminent belang dat onze visies en standpunten goed gecommuniceerd worden. Dat doen we NMG-breed, maar ook binnen de thema's.

Gebleken is dat juist op het vlak van communicatie er nog veel te doen valt voor organisaties als de NMG. Het brede publiek heeft een forse informatieachterstand op de diverse maatschappelijke doelen waarvoor de NMG staat. Wij willen dus een scala aan activiteiten hiervoor ontplooiën. Deze staan hieronder weergegeven en zijn vooral gericht op het brede publiek.

Campagnes & Communicatie

Nieuwsbrief

Organiseren maatschappelijk debat

Schrijven opinieartikelen

Bewustwordingscampagnes

Campagne het jaar van 'thema', om als NMG positie te markeren op dat thema

Informatievoorziening

Symposium organiseren

Presentaties en programmaonderdelen verzorgen bij derden

Actief op social media

Beheren social media platforms

Overige activiteiten

Hoewel de NMG door haar netwerk wordt herkend en erkend om haar sleutelrol op de basistaken vormen zij in werkelijkheid slechts de minderheid van onze totale activiteiten. Naast de basistaken voeren wij ook projecten en opdrachten uit en leveren wij specifieke vormen van dienstverlening.

Dat wij deze activiteiten ontplooiën heeft twee redenen. Allereerst wil de NMG niet alleen via woorden duurzaamheid belijden, maar juist de daad bij het woord voegen en door middel van innovatieve projecten en opdrachten een specifieke transitie een duw in de rug te geven of via een project aantonen dat de voorgetelde transitie uitvoerbaar is.

De tweede reden is dat we deze projecten en de bijbehorende financiering nodig hebben om de NMG als organisatie in stand te kunnen houden. De financiering van deze activiteiten is echter onzeker en vraagt om voortdurende acquisitie bij subsidiegevers, fondsen en andere partijen.

Projecten

Hoewel een groot deel van de acquisitie van de projecten nog moet plaatsvinden voor de komende jaren, hebben wij al wel een grove schets gemaakt van het type projecten waar wij veel potentie in zien. Wij zouden binnen de thema's het liefst programmatisch en adaptief met subsidieverleners willen samenwerken.

Voor de NMG moeten projecten een concreet resultaat beogen dat past bij de bovenliggende doelen zoals eerder vastgesteld. Daarnaast moeten ze een vastgestelde looptijd hebben en een financiering die niet uit de provinciale basissubsidie komt.

Gezien onze ambitie om zoveel mogelijk integraliteit in de oplossingen te verwerken zoeken wij bewust naar projecten die meerdere doelen dienen.

Wij spreken van projecten wanneer de NMG de penvoerder is en deze door middel van een subsidie worden gefinancierd. Dat kan vanuit één of meerdere bronnen zijn.

Opdrachten

Hoewel het mogelijk als verwarrend kan overkomen voeren wij ook projecten uit, maar dan onder de titel opdrachten. Dit betreft projecten waarvan de NMG geen penvoerder is, maar een andere partij of wanneer de financier geen subsidie geeft, maar het geld beschikbaar stelt met een concrete prestatieafspraken. De belangrijkste reden dat de NMG dit onderscheid maakt, heeft te maken met de aard van de financiële relatie en het in rekening (moeten) brengen van btw.

Dienstverlening

Naast het uitvoeren van projecten, al dan niet in de vorm van een opdracht, begeleiden en faciliteren wij processen. Dat zien wij (meestal) niet als een project omdat deze vaak een doorlopend karakter hebben en er geen concreet doel beschreven staat.

Voorbeelden hiervan zijn het faciliteren van samenwerkingsverbanden, het ondersteunen van overlegstructuren en werk uitvoeren onder regie van anderen. Ook vallen detacheringen hieronder.

Juridische procedures

Het komt voor dat de NMG vanuit haar maatschappelijke rol tot de conclusie komt dat er in de maatschappij vanuit overheden of bedrijven activiteiten worden ontplooid of besluiten worden genomen die op gespannen (zouden kunnen) staan met de wet.

De nadrukkelijk inzet van de NMG is erop gericht om dit zo vroeg mogelijk bij de betreffende partijen aan te kaarten. In ieder geval vóórdat het besluit is genomen of de activiteit is gestart. Dat vraagt aan de ene kant dat bedrijven en overheden de NMG vroegtijdig hun voornemens kenbaar maken en bovendien onze punten en ingebrachte zienswijzen – zeker als het gaat om het voldoen aan wettelijke kaders – serieus oppakken.

In de praktijk komt het echter voor – ondanks eerder gedane inspanningen – dat de NMG tot een ander inzicht en standpunt komt dan de betreffende overheden of bedrijven. In die gevallen resteert alleen de juridische weg.

Hoewel het beeld in de maatschappij soms anders is, is de NMG terughoudend in het voeren van juridische procedures. In de afgelopen vier jaar zijn wij slechts één juridische procedure gestart (overigens samen met andere organisaties) en deze is uiteindelijk ingetrokken nadat er met de betrokken partijen alsnog tot overeenstemming is gekomen over een wijziging van de voornemens.

Samenhang activiteiten en programmalijnen

Per programmalijn wordt bepaald welke activiteiten passend en nodig zijn om de beoogde doelen te halen. Dat kan ook in de loop van het Meerjarenprogramma veranderen. Bijvoorbeeld in de eerste jaren proberen we nut en noodzaak van een onderwerp over het voetlicht te brengen, waarna we vervolgens dit in een later stadium proberen om te zetten in concrete projecten of initiatieven.

Deze samenhang tussen de activiteiten en programmadoelen worden weergegeven in de matrix in bijlage 2.

Organisatieontwikkeling

De NMG is en blijft een kleine organisatie. Hoewel er veel meer werk is dan we nu al aankunnen, is de financiering hiervan een probleem. De organisatieontwikkeling is gebonden aan de financiële kaders. Dit geldt met name voor de activiteiten die wij zien als basistaken. De financiering hiervan is voor het grootste deel afhankelijk van de basissubsidie van de provincie Groningen

We zien op korte termijn geen ruimte voor het nog meer acquireren van projecten. De volatiliteit van projecten en het (soms) kortlopende karakter maakt dat de risico's voor de NMG aanzienlijk toenemen als de afhankelijkheid hiervan groter wordt. Dit zou kunnen worden ondervangen door meer met zzp'ers en/of tijdelijke contracten te gaan werken. Nadeel hiervan is dat de herkenbaarheid van de NMG hiermee onder druk komt te staan. Bovendien is in het type werk van de NMG de factor personele continuïteit een bewezen succesfactor. Daarnaast willen wij ons nadrukkelijk onderscheiden van een gewoon adviesbureau of projectenbureau.

Voor de NMG ligt de koers meer in het aangaan van strategische verbindingen met gelijkgezinde partijen. Hiermee kunnen we onze impact vergroten zonder dat hiermee de risico's navenant toenemen. Nadeel is wellicht dat de zichtbaarheid of de herkenbaarheid voor de buitenwereld van de NMG minder groot is. Omdat de NMG primair impact gedreven is en minder op de eigen profilering als doel op zich vinden we dit acceptabel.

Het feit dat de beperkte omvang van de NMG ook significante nadelen heeft, zullen we moeten accepteren. Daarvoor ligt op korte termijn ook nog geen directe oplossing in het verschiet.

Risicoparagraaf

De belangrijkste risico's voor de NMG zijn gelegen in de schaal waarop de organisatie opereert. De NMG is met nog net geen 10 fte een kleine organisatie. Personele mutaties hebben altijd een groot effect. Ook zijn we kwetsbaar bij het wegvallen van opdrachten en eventuele overschrijdingen van het budget.

Deze kwetsbaarheden proberen we te ondervangen door het aangaan van strategische samenwerkingen bij de uitvoering van projecten en door binnen het samenwerkingsverband van de gezamenlijke NMF's onderling kennis en capaciteit uit te wisselen.

Een volledig overzicht van de geïdentificeerde risico's staat in bijlage 3. Dit overzicht wordt jaarlijks geactualiseerd, waarbij moet worden aangetekend dat er de afgelopen jaren geen wezenlijke wijziging in het risicoprofiel is opgetreden.

Financiering

Het streven van de NMG is gericht op financiële stabiliteit. Daarvoor is het van belang dat de meerjarige subsidies van bijvoorbeeld de provincie Groningen en de Nationale Postcodeloterij op zijn minst op niveau blijven. In de praktijk van de afgelopen jaren was dit niet helemaal het geval. De stijgende personeelskosten als gevolg van cao-verhogingen en de forse inflatie zijn niet gematcht met stijgende subsidiebijdragen. Hierdoor is de exploitatie van de NMG onder druk komen te staan.

Dit staat nog los van het feit dat er vanuit de samenleving vaker een beroep op de NMG wordt gedaan.

Hiermee komt de druk te liggen bij het acquireren van extra projecten. De afhankelijkheid van meer projectmatige financiering verhoogt daarentegen het risico voor de NMG. Tegenvallende inkomsten leiden direct tot een lagere personele bezetting. Alle overige kosten van de NMG zijn maar marginaal te beïnvloeden.

Het beleid van de NMG is gericht op continuïteit. De in dit Meerjarenprogramma beschreven inhoudelijke strategie is alleen haalbaar wanneer de financiële kaders op orde zijn. Wanneer er onvoldoende dekking kan worden georganiseerd bij de verschillende programmalijnen dan zal de inzet heroverwogen moeten worden. Het uitgangspunt is heel simpel: bij ontbrekende financiële dekking zullen bepaalde voorgenomen activiteiten niet uitgevoerd (gaan) worden.

Meerjarenbegroting

In de Meerjarenbegroting (zie bijlage 4) gaan we uit van een stabiel beeld. Dat wil zeggen: grotendeels een gelijkblijvende bezetting en een begroting die meegroeit met de inflatie. De afgelopen jaren hebben we een grillig beeld gezien m.b.t. de inflatie. Dat maakt het ook lastig om een betrouwbare Meerjarenbegroting op te stellen. In de voorliggende Meerjarenbegroting is uitgegaan van een aannames die de provincie Groningen in haar meerjarenbegroting ook doet met betrekking tot verwachte stijging van personeelslasten en de stijging van de overige kosten.

Omdat niet alle bedragen met de inflatie geïndexeerd kunnen worden zal dit moeten worden gecompenseerd met het uitvoeren van meer projecten. In de Meerjarenbegroting wordt een groei van de projecten voorzien van 5%. En zelfs in dat scenario wordt het lastig om op een neutraal resultaat uit te komen.

Het merendeel van de kosten bestaan uit personele lasten. Deze zijn alleen te beïnvloeden door de formatie aan te passen. De overige kosten – zoals huur en kantoorkosten – zijn afgelopen jaren al flink gerationaliseerd en valt weinig meer op te bezuinigen.

BIJLAGE 1 Programmadoelen in relatie tot programmaliijnen

ORGANISATIEDOELEN / PROGRAMMALIJNEN		Klimaatverandering Tegengaan	Adaptatie	Biodiversiteitsherstel	Circulariteit	Leefbaarheid	Ruimtelijke kwaliteit
Programmaliijn Natuurinclusieve energietransitie	Doelen Programmaliijn						
	Meer duurzame opwekking en omzetting van energie in balans met ecologie	X	X	X			X
	Versterken duurzame energie-infrastructuur (transport en opslag) met oog voor ecologie en landschap	X		X	X		X
	Energiezuiniger maken bestaande woningvoorraad	X		X		X	
	Versterken lokale energiebeweging	X				X	
Natuurinclusieve landbouw	Verlagen milieu impact van de landbouw			X	X	X	
	Inzet op andere vormen van landbouw (andere teelten, andere combinaties)	X	X	X			X
	Vergrotten van de biodiversiteit in combinatie met landbouw			X			
	Verhogen waterkwaliteit			X		X	
	Vergrotten draagvlak duurzame landbouw						
Natuurlijke klimaatbuffers	Bodem en water sturend	X	X	X			X
	Herstel van de blauwe dooraarding in Groningen		X	X			X
	Inzetten op buffering en infiltratie (zowel grootschalig als kleinschalig)		X		X	X	
	Tegengaan veeroxidatie	X	X				X
Toekomstbestendige gebouwe om	Natuurinclusief en biobased bouwen	X	X	X	X	X	X
	Vergrotten biodiversiteit in openbare ruimte	X	X	X		X	X
	Inzet Klimaatadaptatie (wateroverlast en hittestress tegengaan)		X	X		X	X
	Natuurinclusieve planontwikkeling	X	X			X	X
	Koesteren van de duisternis en stilte			X		X	X
Kleine voetafdruk	Consuminderen en hergebruik				X	X	
	Stimuleren deelconcepten				X	X	
	Korte en duurzame voedselketens	X		X			
	Inzetten op biograndstoffen en biobased producten	X			X		
	Vergroening van de industrie	X			X	X	X

BIJLAGE 2 Programmalijnen in relatie tot soorten activiteiten

PROGRAMMALIJNEN/ ACTIVITEITEN		Ontwikkeling & ondersteuning netwerk	Beleidsbeïnvloeding en belangenbehartiging	Campagnes & Communicatie	Pionieren & projecten	Dienstverlening & opdrachten	Juridisch spoor
Programmalijn	Doelen Programmalijn						
Natuurinclusieve energietransitie	Meer duurzame opwekking en omzetting van energie in balans met ecologie	X	X	X	X	X	
	Versterken duurzame energie-infrastructuur (transport en opslag) met oog voor ecologie en landschap	X	X	X	X	X	(x)
	Energiezuiniger maken bestaande woningvoorraad	X	X	X	X	X	
	Versterken lokale energiebeweging	X					
Natuurinclusieve landbouw	Verlagen milieu impact van de landbouw	X	X	X			(x)
	Inzet op andere vormen van landbouw (andere teelten, andere combinaties)	X	X		X		
	Vergroten van de biodiversiteit in combinatie met landbouw		X	X	X		
	Verhogen waterkwaliteit		X		X		(x)
Natuurlijke klimaatbuffers	Bodem en water sturend	X	X		X		
	Herstel van de blauwe dooradering in Groningen		X	X			
	Inzetten op buffering en infiltratie (zowel grootschalig als kleinschalig)	X	X	X	X	X	
	Tegengaan veenoxidatie	X	X		X		
Duurzame wijken	Natuurinclusief en biobased bouwen	X	X	X	X	X	
	Vergroten biodiversiteit in openbare ruimte	X	X	X	X		
	Inzet Klimaatadaptatie (wateroverlast en hittestress tegengaan)		X	X		X	
	Duurzaam ontwikkelen gebouwde omgeving	X	X				
	Tegengaan lichtuistoot aan de randen			X		X	
Kleine voetafdruk	Consuminderen en hergebruik			X	X	X	
	Stimuleren deelconcepten			X	X	X	
	Korte en duurzame voedselketens	X	X	X	X		
	Inzetten op biograndstoffen en biobased producten	X	X				
	Vergroening van de industrie	X	X				(x)

BIJLAGE 3 Risicoprofiel

Nr	Risico omschrijving	Kans	Impact	Risico (kans x impact)	Mate van beïnvloedbaarheid	Prioriteit (risico x beïnvloedbaarheid)	Beheersmaatregelen
Strategisch							
S1	Verslechterde relatie op ambtelijk, bestuurlijk en politiek niveau leidend tot geheel of gedeeltelijk verlies van basissubsidie	medium	groot	medium	laag	medium	Relatiemanagement door directeur Inzet op inhoud niet op
S2	Leveren van onvoldoende prestaties leidend tot reputatieschade en geheel of gedeeltelijk verlies van basissubsidie/ NPL en of minder	laag	midden	laag	hoog	laag	Strakke afspraken over de te leveren prestaties Zichtbaar maken
S3	Wegvallen politieke steun voor programmafinanciering provincie	medium	groot	medium	laag	laag	Zichtbaar maken maatschappelijke waarde
S4	Onvoldoende meerwaarde voor Provincie, achterban en andere stakeholders waardoor verlies van inkomsten, positie en invloed	laag	midden	laag	medium	laag	Focus op leveren meerwaarde
S6	Beleidsdoelen Provincie lopen niet meer parallel met onze eigen doelen waardoor NMG doelen niet meer kan bereiken	laag	midden	laag	laag	laag	Tijdig signaleren, focus verleggen naar wel overeenkomsten zijn
S8	Het risico dat commerciële activiteiten van de NMG leiden tot verlies subsidie	laag	groot	laag	hoog	medium	vermijden van 'commerciële' activiteiten
S10	Beperkte diversiteit financiële bronnen leidend tot grote impact als een ervan wegvalt.	groot	groot	hoog	medium	hoog	Relatiemanagement financiers door directeur Werven nieuwe bronnen
S11	NMG is een netwerk organisatie en daardoor afhankelijk van het netwerk, wanneer netwerk wegvalt/relaties verslechteren heeft NMG	medium	groot	medium	medium	medium	Actief inzetten op betrekken achterban en netwerk Verbreden netwerk
S12	Achterban haakt af, NMG kan niet meer namens achterban spreken, vermindering van slagkracht	medium	groot	medium	medium	medium	Actief inzetten op betrekken achterban en inzet op verbreden netwerk
S13	Te weinig focus waardoor onduidelijke profilering	medium	midden	laag	medium	laag	Rol voor Raad van Toezicht
S14	Intensieve samenwerking met industrie zorgt ervoor dat NMG onafhankelijke positie verliest	medium	midden	laag	medium	laag	Rol voor Raad van Toezicht Expliciet maken onafhankelijke rol
S15	Bijtende thema's bv. windmolens en landschap waardoor personeel of achterban afhaakt	laag	midden	laag	laag	laag	Voordurende dialoog Afwegingen transparant maken

Reputatie							
R1	Nieuwe fundamentele inzichten binnen de NMG leidend tot andere stellingname en daarmee tot mogelijke reputatieschade	laag	groot	laag	hoog	medium	governance structuur biedt voldoende checks and balances
R2	Slechte reputatie partners en financiers die afstraalt op NMG leidend tot verslechtering eigen reputatie	medium	groot	medium	laag	laag	Kritisch zijn in de keuze van samenwerkingspartners
R3	Ingehuurd personeel dat zich bezighoudt met activiteiten die onverenigbaar zijn met de NMG, leidend tot reputatieschade	laag	laag	nihil	hoog	laag	goede check op nevenactiviteiten voorafgaand aan inhuur
R4	Framing door anderen met eigen agenda, leidend tot reputatieschade	medium	midden	laag	laag	laag	
R5	Communicatieve uitglijders leidend tot reputatieschade	medium	groot	medium	medium	medium	Strak communicatiebeleid Tijdig corrigeren/fouten erkennen
R6	Onvoldoende verzilveren van inspanningen door te vroeg uit te stappen waardoor anderen met de eer gaan strijken	medium	laag	nihil	nihil	nihil	

Nr	Risico omschrijving	Kans	Impact	Risico (kans x impact)	Mate van beïnvloedbaarheid	Prioriteit (risico x beïnvloedbaarheid)	Beheersmaatregelen
Personeel							
P1	Te hoge werkdruk bij personeel met als gevolg hoog ziekteverzuim, minder teambuilding	medium	groot	medium	medium	medium	duidelijke keuzes in takenpakket medewerkers
P2	Onvoldoende mogelijkheden tot groei in competenties bij het personeel leidend tot het vertrek van medewerkers	medium	groot	medium	medium	medium	investeren in ontwikkeling van medewerkers
P3	Kwetsbaarheid agv kleine organisatie leidend tot plotseling wegvallen van belangrijke competenties in geval van ziekte of vertrek	groot	groot		medium	hoog	pro actief personeelsmanagement
P5	Bij aantrekkende arbeidsmarkt moeilijk aan ervaren personeel te komen	medium	midden	laag	medium	medium	profilering als aantrekkelijke werkgever (niet op financiële gronden) op idiële grondslag
P6	Toenemende zakelijkheid veroorzaakt afname intrinsieke motivatie personeel	medium	midden	laag	laag	laag	
Operationeel							
O2	Digitale inbraak of het onzorgvuldig omgaan met data met als gevolg hiervoor aansprakelijkheidsstellingen	laag	midden	laag	medium	laag	Keuze van ICT leverancier en structuur ICT systeem
O3	Storingen in software en/of hardware met als gevolg dat er niet gewerkt kan worden en/of werk verloren is gegaan	laag	midden	laag	laag	laag	Outsourcing van ICT
O4	Mogelijke schade aan anderen als gevolg van organisatiehandelingen (bestuursaansprakelijkheid) leidend tot hoge	laag	midden	laag	laag	laag	bestuursaansprakelijkheidsverzekering
Financieel							
F1	Onvoldoende betrouwbare sturingsinfo leidend tot het te laat actie ondernemen in geval van ongewenste afwijkingen	medium	groot	medium	medium	medium	Robuuste inrichting administratieve organisatie
F2	Financiers die niet betalen leidend tot verlies van inkomsten	laag	midden	laag	medium	laag	tijdige facturering en signalering bij niet-betalen
F3	Fraude, leidend tot reputatieschade en verlies van inkomsten	laag	midden	laag	hoog	medium	wijze van inrichten betalingsstructuur (4 ogen principe)
F4	In offertes wordt te krap gepland waardoor veel ondeclarabele uren	groot	midden	medium	medium	medium	co-reviewer die offerte intern beoordeelt
F5	Hoge uurprijs waardoor opdrachtgevers NMG te duur vinden en projecten niet worden binnengehaald	medium	midden	laag	medium	laag	indien nodig integrale kostprijs systematiek differentiëren

BIJLAGE 4 Meerjarenbegroting

Meerjarenbegroting 2024-2027				
BATEN	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Geworven baten				
Subsidies en bijdragen bedrijven	0	0	0	0
Subsidies overheden				
- Meerjaren basissubsidie Provincie Groningen	285.600	298.452	311.882	325.917
- Incidentele projectsubsidie overheden	31.500	33.075	34.729	36.465
Bijdragen verbonden organisaties zonder winststreven				
- Nationale Postcode Loterij via landelijke koepel NMF's	118.000	118.000	118.000	118.000
- Overige verbonden organisaties	150.000	157.500	165.375	173.644
Bijdragen overige organisaties zonder winststreven	39.500	41.475	43.549	45.726
Totaal geworven baten	624.600	648.502	673.535	699.752
BTW belaste activiteiten (Projectsubsidies en opdrachten)	346.000	363.300	381.465	400.538
Onttrekking bestemmingsreserves				
Rentebaten				
TOTAAL BATEN	970.600	1.011.802	1.055.000	1.100.290
LASTEN	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2026
Personeel				
Salariskosten	796.705	832.557	870.022	909.173
Ontvangen ziekengeld	-1.545	-2.200	-2.300	-2.300
Totaal salarissen, sociale lasten en pensioenlasten	795.160	830.357	867.722	906.873
Werk door derden	0	0	0	0
Reis-en verblijfkosten	13.500	13.500	13.500	13.500
Ziekteverzuimverzekering	12.875	13.519	13.900	13.900
Scholing en training	6.180	8.800	9.250	9.250
Werving	515	1.000	1.250	1.250
Overige personeelskosten	2.575	2.000	2.000	2.000
Onbelaste vergoedingen				
Totaal personeel	830.805	869.175	907.622	946.773
Huisvesting				
Huur en servicekosten	27.195	28.011	28.851	29.717
Reparaties, onderhoud en klein inventaris	515	375	400	400
Verzekeringen en belastingen	721	1.000	1.050	1.103
Schoonmaak	3.090	3.245	3.407	3.577
Overige huisvestingskosten				
Totaal huisvesting	31.521	32.630	33.708	34.796
Organisatie				
Bestuurskosten / RvT / RvA	1.030	1.061	1.093	1.126
Werkoverleg en huishoudelijke kosten	1.030	1.061	1.093	1.126
Accountant	9.270	9.548	9.835	10.130
Salarisadministratie en financiële administratie	25.750	26.523	27.318	28.138
Automatisering, internet en telefoon	15.965	16.444	16.937	17.445
Kantoorartikelen en -kosten	2.575	2.652	2.732	2.814
PR, representatie, website, CRM	8.755	9.018	9.288	9.567
Bankkosten	515	530	546	563
CBF keur	2.833	2.917	3.005	3.095
Overige organisatiekosten	4.120	4.244	4.371	4.502
Totaal organisatie	71.843	73.998	76.218	78.504
Afschrijvingen				
Afschrijving automatisering	8.000	8.000	8.000	8.000
Afschrijving meubliar	750	750	750	750
Totaal afschrijvingen	8.750	8.750	8.750	8.750
Projectkosten				
Specifieke projectkosten	27.000	27.810	28.644	29.504
Bijdrage aan meerjarenstrategie landelijke koepel			0	0
Totaal projectkosten	27.000	27.810	28.644	29.504
TOTAAL LASTEN	969.919	1.012.364	1.054.942	1.098.327
SALDO	681	-562	58	1.963

Verantwoording

Gegevens:

Fiscaal nummer: 3422690

Btw-nummer: 0034.22.690.B01

Kamer van Koophandel: 41009418.

De Natuur en Milieufederatie Groningen is een ANBI (algemeen nut beogende instelling).

Vanuit de NMG worden de volgende gedragscodes en richtlijnen onderschreven:

CBF keurmerk

Regeling Beloning Directeuren van Goede Doelen

Gedragscode medewerkers NMG

Gedragscode leden van De Natuur en Milieufederaties

Richtlijn 650 Verslaggeving Fondsenwervende Instellingen

Bankastraat 77
9715 CJ Groningen